

An Alternative Status in Media: ‘AHALI’ and Counter Public Sphere

Çağdaş Ceyhan

Abstract

Commercialization of media context and oligopolistic structure of media ownership made it difficult for components of society which have been under pressure to represent themselves in public sphere. These pieces of society, who are not represented within the globalizing media, started to create alternative media with their own organizational patterns and content against the mainstream media. The collective movement culture, which is made visible by the new social movements within the globalization wave after the 1980's, had effects on the content and the organization practices of the alternative media. Alternative media created an counter public sphere in which the unrepresented could be represented against the dominant public sphere. In Turkey, especially after the 1980's, public sphere was open to different voices. This diversity made it possible for the alternative media that expresses itself in a different way. In this study, monthly anarchist newspaper “Ahali”, which is published by a group of anarchist people from Ankara through the circle of in İstanbul, analyzed from the perspective of working practices and potential of counter public sphere.

Keywords: *Alternative media, anarchism, counter public sphere, public sphere, Ahali*

Medyada Alternatif Bir Hal: ‘AHALI’ ve Karşıt Kamusallık

Çağdaş Ceyhan

Özet

Medya ortamının ticarileşmesi ve medya mülkiyetinin az sayıda kişinin elinde toplanması, ekonomik sosyal olarak baskı altındaki toplum kesimlerin kamusal alanda temsilini zorlaştırmıştır. Küreselleşen medya ortamında temsil edilemeyen toplum kesimleri, kendi seslerini duyurabilmek için, anaakım örgütlenme yapıları ve içerikleriyle anaakım medyaya karşı, alternatif medyalar oluşturmaya başlamışlardır. 1980’li yıllardan sonra küreselleşme dalgasıyla beraber yeni toplumsal hareketlerin ortaya çıkardığı kolektif hareket kültürü alternatif medyanın içeriğini ve örgütlenişini etkilemiştir. Alternatif medya hâkim kamusal alanın karşısında temsil edilemeyenlerin temsil edilebildiği karşıt bir kamusal alan oluşturmuştur. Türkiye’de ise özellikle 1980’lerden sonra kamusal alan farklı seslere açılmaya başlamıştır. Bu çeşitlilik anaakım medyaya karşı kendini farklı şekilde ifade eden alternatif bir medyanın oluşumuna da ön ayak olmuştur. Çalışmada anaakım medyanın dağıtım ve üretim ilişkileri dışında yer alan Ankaralı bir grup anarşistin İstanbul’daki arkadaşlarıyla beraber çıkardıkları aylık Anarşist Ahali gazetesi çalışma ilişkileri ve karşıt kamusal potansiyeli açısından incelenmiştir.

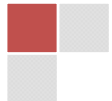
Anahtar sözcükler: *Alternatif medya, anarşizm, karşıt kamusal alan, Ahali*

Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Basın Yayın Bölümü

Adres: Anadolu Üniversitesi, Yunusemre Kampusu, 26470 Eskişehir

Tel: (0222) 335 05 80/2521

E-posta: cceyhan@anadolu.edu.tr

An Alternative Status in Media: ‘AHALI’ and Counter Public Sphere

Çağdaş Ceyhan

Abstract

Commercialization of media context and oligopolistic structure of media ownership made it difficult for components of society which have been under pressure to represent themselves in public sphere. These pieces of society, who are not represented within the globalizing media, started to create alternative media with their own organizational patterns and content against the mainstream media. The collective movement culture, which is made visible by the new social movements within the globalization wave after the 1980's, had effects on the content and the organization practices of the alternative media. Alternative media created an counter public sphere in which the unrepresented could be represented against the dominant public sphere. In Turkey, especially after the 1980's, public sphere was open to different voices. This diversity made it possible for the alternative media that expresses itself in a different way. In this study, monthly anarchist newspaper “Ahali”, which is published by a group of anarchist people from Ankara through the circle of in İstanbul, analyzed from the perspective of working practices and potential of counter public sphere.

Keywords: *Alternative media, anarchism, counter public sphere, public sphere, Ahali*

Medyada Alternatif Bir Hal: ‘AHALI’ ve Karşıt Kamusallık

Çağdaş Ceyhan

Özet

Medya ortamının ticarileşmesi ve medya mülkiyetinin az sayıda kişinin elinde toplanması, ekonomik sosyal olarak baskı altındaki toplum kesimlerin kamusal alanda temsilini zorlaştırmıştır. Küreselleşen medya ortamında temsil edilemeyen toplum kesimleri, kendi seslerini duyurabilmek için, anaakım örgütlenme yapıları ve içerikleriyle anaakım medyaya karşı, alternatif medyalar oluşturmaya başlamışlardır. 1980’li yıllardan sonra küreselleşme dalgasıyla beraber yeni toplumsal hareketlerin ortaya çıkardığı kolektif hareket kültürü alternatif medyanın içeriğini ve örgütlenişini etkilemiştir. Alternatif medya hâkim kamusal alanın karşısında temsil edilemeyenlerin temsil edilebildiği karşıt bir kamusal alan oluşturmuştur. Türkiye’de ise özellikle 1980’lerden sonra kamusal alan farklı seslere açılmaya başlamıştır. Bu çeşitlilik anaakım medyaya karşı kendini farklı şekilde ifade eden alternatif bir medyanın oluşumuna da ön ayak olmuştur. Çalışmada anaakım medyanın dağıtım ve üretim ilişkileri dışında yer alan Ankaralı bir grup anarşistin İstanbul’daki arkadaşlarıyla beraber çıkardıkları aylık Anarşist Ahali gazetesi çalışma ilişkileri ve karşıt kamusal potansiyeli açısından incelenmiştir.

Anahtar sözcükler: *Alternatif medya, anarşizm, karşıt kamusal alan, Ahali*

Medyada Alternatif Bir Hal: ‘AHALİ’ ve Karşıt Kamusalılık¹

GİRİŞ

Medya, toplumsal biçimlenmenin üç düzeyinin (ekonomik, ideolojik, politik) farklı ölçeklerde iktidarla kesiştiği ayrıcalıklı bir konumda yer almaktadır. Dolayısıyla medyanın içeriği ve ürettiği yapı hâkim üretim biçimi ile ilişkileri ve bu ilişkiler doğrultusunda toplumsal yapıyla kurduğu etkileşim içerisinde anlaşılmalıdır. Medyanın toplumsal yapıyla kurduğu ilişki üretim ilişkileri kavramı üzerinden anlaşılmaya çalışıldığında medyadaki sahiplik yapısı anahtar bir kavram olarak öne çıkmaktadır.

Medyanın sahiplik yapısı dünyada ve Türkiye’de 1980’li yılların başından itibaren bir dizi dramatik değişime uğramıştır. Dünyada iletişim sektöründe yoğunlaşma ve finansal hareketler hız kazanmıştır. Devletin iktisadi rolünün azaltılması gerektiğini ifade eden neoliberalizmin temel ekonomik ve siyasi çerçevesini sunduğu bu değişim iletişim alanında: “Devletlerin elindeki kamu kuruluşlarının özel kesime satılması, kamu yayıncılığı yapan kurumların yanında ticari özel yayıncılara da izin verilmesi veya farklı sermaye kesimlerinin oluşturduğu konsorsiyumların yeni özel yayıncılık kurumları için ihaleye girmeleri yoluyla görünür hale gelmiştir” (Geray, 2003: 74).

Küresel ticari medya ortamının oluşumuna giden dönüşüm sürecinde kamu hizmeti yayıncılığın tasfiyesi dönüşümün ilk evresini oluştururken sahiplik yapısındaki değişim ve yoğunlaşma ise dönüşümün ikinci ve kurumsallaşma evresini oluşturmuştur. Küresel ticari medyanın önü hem ulus devlet içindeki düzenlemelerle hem de Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ve Dünya Bankası (DB) gibi ulus ötesi kuruluşların düzenleyicilikleri ile açılmıştır. Küresel bir piyasa yaratmaya yarayan bu düzenlemeler, daha sonra yerini piyasanın kendi mantığına bırakmıştır. Medya sektöründe şirketler holdingleşme yoluna gitmişlerdir. Yine medya endüstrisinde farklı sektörlerin farklı iletişimsel etkinlikleri gerçekleştirdiği bir örgütlenmeden tek ve tümleşik bir pazar yapılanmasına geçilmiştir.

Türk medyası da dünya ekonomisinin izlediği bu rotanın dışında kalmamıştır. 1960’lı yıllarda endüstrileşmeye başlayan Türk Basını 1965–1980 yılları arasında endüstrileşmesini tamamlamış, 1980’li yıllardan sonraysa yatay ve dikey bütünleşme evrelerini tamamlamıştır (Adaklı, 2001; Sönmez, 1996). 2000’li yıllarla beraber Türkiye’deki hâkim medya grupları küresel medya devleriyle işbirliği yapmaya başlamışlardır. İşbirliği eşit bir ortaklıktan çok küresel medya devleriyle eklemlenme yönünde ve küresel medya devlerinin yerelleşmelerine ön açacak şekilde olmuştur. Bu dönüşümün olumsuz etkisini en fazla medya çalışanları hissetmiş medyadaki emek süreçleri ve istihdam politikalarının niteliğini medya çalışanları aleyhine dönüştürmüştür Türk medya ortamındaki dönüşümün medya içeriklerine de etkisi olumsuz olmuştur. Medya ürünleri artan bir biçimde ticarileşmiş, haberler tabloidleşme ve magazinelleşme eğilimi içerisine girmişlerdir.

Medya ortamının gittikçe ticarileşmesi, radikal seslerin farklı toplumsal kurtuluş ütopyalarının kamusal tartışmadan dışlanmasına yol açmıştır. Anaakım medya hiç olmadığı kadar güçlülerin ve zenginlerin olmuştur. Sesleri duyulamayan toplum kesimleri ise anaakım medyada temsil edilebildiklerinde kendi dilleri ve kendi gerçeklikleriyle değil, güçlüler ve zenginlerin anlamlandırma haritasına göre temsil edilmektedirler. Dolayısıyla güçlülerin medyasında emekçiler, köylüler, eşcinseller, kadınlar, Kürtler, savaş karşıtları, çevreciler mitolojik bir kötülüğün ve yaşadığımız sorunların nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹ Alan araştırmam boyunca dostluklarını, yardımlarını tüm samimiyetleriyle gösteren Ahali’nin güzel çocuklarına ve ütopyalarına, çalışmama ilham veren papatya kokulu tren yolculuğuna, zarif desteğini hiç esirgemeyen İncilay Cangöz’e ve Erhan Akarçay’a teşekkürü borç bilirim.

Ancak küreselleşmenin etkisi her sosyal olgu gibi çift yönlü olmuştur. Bir yandan dünya daha önce hiç olmadığı kadar ticarileşme olgusuyla karşı karşıya kalırken diğer yandan yeryüzünün her yerinde küreselleşmenin dışladığı toplum kesimleri niceliksel olarak artmıştır. Kamusal alandan dışlanan büyüyen yığınlar daha iyi bir hayat için dünyayı dönüştürme amaçları için, dünya tarihinde sözü dinlenen özneler olabilmek ve seslerini duyurabilmek için kendi medyalarını yaratmaya çalışmaktadırlar.

Özellikle 1980’li yıllardan sonra sınıf siyasetinin azalan etkisi melez direniş formlarını ortaya çıkarmıştır. Küreselleşme dalgasıyla beraber yeni toplumsal hareketlerin ortaya çıkardığı kolektif hareket kültürü yeni melez formlarla beraber çeşitlenmiş, sermayenin küreselleşmesine karşı alternatif bir küresel dünya tahayyülü yaratmıştır. Bu yeni toplumsal hareketler temsili mekanizmaları ve iktidarı reddetmekte, anti hiyerarşik anti otoriter örgütsel yapılarıyla hayalini kurdukları yeni dünyaya yönelik bir dönüşümü gündelik yaşantılarında başlatmaktadırlar. Tam da bu özellikleri dolayısıyla küreselleşmenin yarattığı yeni ‘ötekilik’ kategorileri ve onların yeni mücadele formlarının yolu alternatif medyayla kesişir. Bu yeni toplumsal hareketler kendi medyalarını oluşturarak hâkim kamusalığa karşı temsil edilemeyenlerin karşıt kamusunu yaratmaktadırlar. Bu karşıt kamu yalnızca içerik üretiminden oluşmamakta aynı zamanda, kolektif eylem ve doğrudan eylem pratikleriyle de küreselleşmenin olumsuz etkilerine karşı fiili bir direniş cephesi görevini görmektedir. Alternatif medya yeni toplumsal hareketlerle bir sebep sonuç ilişkisinden ziyade diyalektik bir ilişki içerisindedir. Anti hiyerarşik, ticari olmayan, topluluğun çıkarına örgütlenişi, ortaklaşa karar alma ve doğrudan demokrasinin geçerli oluşu yeni toplumsal hareketlerin örgütlenme felsefesiyle örtüşmektedir. Öte yandan bu yeni karşıt kamular iletişim teknolojilerinin yarattığı olanaklarla beraber sınırları aşan küresel bir hal de almıştır. Alternatif medya yerelin sorununu küresel düzleme taşımaktadır. Brezilya’daki Topraksız Köylüler, Arjantin’deki Barikatçılar, Danimarka’daki Anarşistler, Güney Afrika’da gecekonducularda yaşayanlar artık yalnızca kendi coğrafyalarını ilgilendirmemekte, dünyanın bir başka yerindeki bir muhalifi de etkileyebilmektedir.

Alternatif medya, literatürde topluluk medyası, anaakıma karşı alternatif medya, sivil toplum medyası, radikal medya gibi farklı başlıklar altında sınıflandırılmaya çalışılmıştır (Bailey vd, 2008; Downing, 2001; Rodriguez, 2001). Bu sınıflandırmaların kesiştiği temel nokta, alternatif medyanın anaakım medyadan farklı olan katılımcı ve anti otoriter organizasyon yapısı ve anaakım medyada görmeye alışık olmadığımız aktörler ile onların sorunlarının içeriğinde yer alması olarak saptanmaktadır. Dolayısıyla alternatif medya hem kendi örgütlenişi hem de kullandığı dil ve ele aldığı sorunlar açısından da karşıt kamusallığın mecrasıdır.

Türkiye’de ise alternatif medyanın tarihi için 1960’lı yılların sonunda görünür hale gelen devrimci yayınlar başlangıç noktası olarak ele alınsa da muhalif ve sol bir basın geleneğinden İkinci Meşrutiyet yıllarından itibaren söz edilebilir. 1980 sonrası ise Türkiye’de hem sol hareketin baskılandığı, hem de neoliberalizmin ülkenin ekonomik ve siyasi gündemi artan bir şekilde belirlediği bir dönemin başlangıcı olmuştur. 1980’li yıllarda sınıf eksenli sosyalist soldan zorunlu ya da gönüllü kopuş, Türkiye’de muhalif kamusal alanın çeşitlenmesine yol açmıştır. Feminist hareket, çevreci hareket, Kürt hareketi, anarşist hareketi, öğrenci hareketinin anti otoriter örgütlenmeleri (Öğrenci Koordinasyonu 1990’ların ikinci yarısında anti-otoriter yapısı ve farklı eylem biçimiyle Türkiye öğrenci hareketi tarihinde kendine parlak bir yer edinmeyi başarmıştır). Bu çeşitlilik anaakıma karşı farklı şekilde ifade eden alternatif bir medyanın oluşumuna da ön ayak olmuştur.

Bu çalışmada anaakımın medyanın dağıtım ve üretim ilişkileri dışında yer alan Ankaralı bir grup anarşistin İstanbul’daki arkadaşlarıyla beraber çıkardıkları aylık Anarşist Ahali gazetesi çalışma ilişkileri, alternatif kamusallık yönlerinden incelenmeye çalışılmıştır.

Ahali gazetesinin bu çalışma için seçilmiş olmasının sebebi ise tezin hazırlandığı sırada düzenli olarak yayımlanan tek anarşist gazete olması, içeriğinde haber metinlerine yer vermesi ve anaakıma alternatif bir içeriğe sahip olmasıdır. Gazetenin düzenli olarak yayımlanması ve haber üretiminin yapıyor olması, gazetenin çalışma ilişkilerinin, haber üretim pratiklerinin gözlenebilmesini sağlamıştır. Çalışmanın kuramsal kısmında sırasıyla alternatif medya ile ilgili literatür ele alınarak alternatif medyanın organizasyon ve içerik olarak anaakım medyadan farklılaşan yönleri üzerinde durularak alternatif medya- karşıt kamusalılık arasındaki ilişkinin niteliği açıklanmaya çalışılacaktır. Çalışmanın ikinci kısmında ise alternatif medya örneği olarak Ahali gazetesinin kendini anlamlandırma dizgesi, organizasyon ilişkileri ve gazetenin üretim süreci etnografi yöntemi aracılığıyla anlaşılmasına çalışılarak, alandan elde edilen veriler ışığında karşıt bir kamusalılık yaratıp yaratmadığı sorusuna cevap aranacaktır.

Alternatif Medyayı Tanımlamak

Alternatif medya kavramı alanla ilgili pek çok araştırmacı için bile hala bir dizi kafa karışıklığını çağrıştırmaktadır. Uzunca bir süre anaakım medya kurumlarına ve onun ürünlerine odaklanan iletişim araştırmaları (Fenton, 2006: 305) anaakım olmayan medyayı ve ürünlerini çalışmalarına konu etmemişlerdir. Alternatif medyayı ele alan çalışmalar farklı düzeylerde farklı sınıflandırmalara tâbi tutulmuştur. İlk grup alternatif medyayı detaylı bir şekilde açıklamaya çalışan, alternatif medyanın köklerine, ekonomik kaynaklarına ve program çeşitlerine bakan ve alternatif medyayı iletişimsel bir olgu olarak görmemize sağlayan bütünlüklü çalışmalardır. İkinci gruptaki çalışmalar ise alternatif medyanın önemini iletişim süreci ve demokrasi içinde açıklayanlardır. Bailey vd. (2008) sınıflandırmalarında alternatif medyayı çeşitlilik ve ilişkisellik kavramları aracılığıyla açıklamaktadırlar. Farklı teorik çerçevelerin alternatif medyanın çeşitli yönlerini vurguladığını ifade eden Bailey vd. (2008) çoklu teorik bir bakış açısıyla alternatif medyayı ele alan dört bakışın bir birleşimini sağlamaya çalışmışlardır:

Topluluğa hizmet eden
Anaakım medyaya karşı alternatif olarak alternatif medya
Alternatif medyayı sivil topluma bağlamak
Rhizome (sarmaşık)(kök-gövde) olarak alternatif medya.

Tablo 1. Dört teorik bakışın pozisyonu

	Medya merkezli	Toplum merkezli
Topluluk medyasının özerk kimliği (Özcü)	<u>Bakış I:</u> Topluluğa hizmet	<u>Bakış III:</u> Sivil toplumun bir parçası
Topluluk medyası kimliğinin diğer kimliklerle olan ilişkisi	<u>Bakış II:</u> Anaakıma karşı alternatif	<u>Bakış IV:</u> Rhizome

Kaynak: Bailey, Olga Guedes, Bart Cammaerts ve Nico Carpentier. Understanding Alternative Media, McGraw Hill: Open University Press, 2008, s. 7.

Öte yandan alternatif medya ile ilgili çalışmaların büyük bir kısmı alternatif medyanın anaakımdan farkı üzerine odaklanır. Alternatif medya genellikle anaakım medya tarafından temsil edilmeyen muhaliflere temsil sağlaması ve sosyal, siyasal reformun taraftarlığı ile tanımlanmıştır (Haas, 2004: 115). Alternatif medyayla ilgili kuramsal çalışmalar için milat noktası olarak John Downing'in 1984 tarihli Radical Media (Radikal Medya) çalışması alınmaktadır. Downing, bu çalışmasında radikal medyayı karşı enformasyon kurumları olarak ve gelişimsel gücün aktörleri olarak göstermiştir (Haas, 2004: 116). Downing 'Radikal Medya'nın 1984 tarihli baskısında alternatif medyayı yayıncılık ve basılı ürünlerle sınırlar. Downing'e göre radikal medyayı alternatif kılan sosyal ve politik değişim için sahip olduğu potansiyeldir. Downing'in bakışının temel ilgisi radikal medyanın birlikte hareket ve politik bilinç kazandırma potansiyeline ilişkindir. Downing her ne kadar 1984 tarihli çalışmasında radikal medyayı basılı ve yayıncılık ürünleriyle kısıtlasa da kitabının 2001 tarihli gözden geçirilmiş baskısında radikal medya formlarını genişletir: 18. ve 19. yy. işçi şarkıları, grafitiler, sokak tiyatroları, posterler alternatif medya ürünleri olarak nitelenir. Downing'e göre alternatif medya yalnızca ne söylediğiyle değil nasıl organize olduğuyla da farklılaşmaktadır. Dolayısıyla alternatif medya;

“1) Radikal medya katılımcılarını sosyal hayatın çoklu gerçekliğini vurgulama yönünde teşvik etmelidir

2) Partizan olabilir ama asla bir partiye ya da elit bir azınlığa ait olmamalıdır

3) Sosyalliği ve yaratıcılığıyla kurumlar üzerinde olmalıdır

4) Prefigüratif olmalıdır (Burada kastedilen geleceğe yönelik bir tasarımın daha ötesinde sosyalist prensiplerin şimdiden hayatın içinde uygulanabilmesidir)” (Downing, 1984: 17).

Downing (1984; 2001) Alman Kluge ve Negt'den aldığı karşıt-kamu kavramını radikal medya teorisinin içine yerleştirir. Karşıt kamu, karşı hegemonik anlatıların kendini ifadelendirme alanı haline gelebilir. Downing alternatif medyanın karşıt kamuyu dolaşıma soktuğu fikirlerle oluşturduğunu söylemekle beraber karşıt kamunun yarattığı atmosfer sayesinde de radikal medyanın var olabileceğini belirtir. Downing radikal medyayı sosyal hareket medyası olarak tanımlamıştır ve sosyal hareketlerle ilişkiselliği içinde teorik bir çerçeveye oturtmuştur.

Alternatif yayımlar ilk defa 1970'li yıllarda Kraliyet Komisyonu'nun ilgisini çekmiştir (Harcup, 2003: 376). Kraliyet Basın Komisyonu ise alternatif basını şu şekilde tanımlamıştır:

- “1) Alternatif bir basın kuruluşu toplumda azınlıkta kalan fikirlerle ilgili olmalı
- 2) Toplumdaki yaygın inançlara karşı olmalı
- 3) Yaygın gazetelerde görmediğimiz haberlere sahip olmalı” (Atton, 2002: 12).

Kraliyet Basın Komisyonu alternatif basının önemini iki nedene dayandırmıştır: İlk olarak azınlık haklarının bakışlarının kanunsuzca sayılmadan yayınlanması basın özgürlüğünün kalbindeki bir sorun olarak nitelendirilmiştir; ikinci olarak ise demokratik toplumlarda basının görevinin fikirleri en geniş şekli ile dolaşıma sokmak olduğu ifade edilmiştir (Kraliyet Komisyonu'ndan akt. Harcup, 2003: 358). Alternatif yayımlar konusunda güncellenen bir bibliyografya olan Alternatives in Print (Basımda Alternatifler) ise alternatif medya yayıncıları için şu ölçütleri sıralamıştır:

- “1) Yayıncı ticari olmamalı, amacı kardan çok gözettiği fikirlerin yayılması olmalıdır
- 2) Yayının amacı sosyal sorumluluk ya da yaratıcı ya da her ikisinin olası bir birleşimi olmalıdır
- 3) Yayını çıkaranlar kendilerini alternatif olarak tanımlamalıdır” (Atton, 2002).

Alternatif medya Key Concepts in Communication and Cultural Studies (İletişim ve Kültürel Çalışmalarda Anahtar İçerikler) isimli çalışmada alternatif medyanın kurumları ve politikalarına meydan okuyarak, toplumda değişimin taraftarlığını yaptığını ve geleneksel değerlerin eleştirel bir biçimde yeniden değerlendirildiğini belirtmiştir (O'sullivan, vd. 2000: 10). Yine bu çalışmada alternatif medyanın parlamenter rejimin dışındaki, bastırılan siyasal ve sosyal fikirleri tartışmaya açtığı da vurgulanmıştır. O'sullivan ise alternatif medyayı kurumların politikalarının reddi, değerlerin eleştirel bir değerlendirmesi, toplumsal değişim taraftarlığı olarak tanımlar. Yine O'sullivan'a vd (2000) göre alternatif medya olmazsa olmaz iki unsura sahip olmalıdır: Demokratik ve paylaşımcı üretim ve yeni içeriklerin keşfi. Traber, O'sullivan'a vd (2000) benzer biçimde alternatif medyanın amacını daha eşit sosyal ve kültürel değişime aracılık etmek olarak ifade eder. Traber'a göre taraftar medyası (advocacy media) ve taban medyası (grassroot media) alternatif medyanın iki yüzüdür. Taraftar medyası anaakım medyadan farklı haber konularına ve alternatif sosyal aktörlere sahiptir. Taban medyası ise sıradan insanların doğrudan katılımı ve sıradan insanların kendi haberleri sonucu oluşur. Daha çok küçük toplulukların (community) aralarında çıkardığı ürünler bu grubun içine dâhil edilebilir. Chomsky'e göre ise alternatif medya büyük medya tekellerinin ve devletin kontrolü dışında yurttaş kontrolündeki medyadır (Atton, 2002: 10-14).

Latin Amerika'da yapılan araştırmalara ve alternatif medya örneklerine odaklanan Rodriguez (2001) alternatif medyanın iletişim sürecini demokratikleştiren özelliklerine odaklanmıştır. Alternatif medyanın çeşitlilik ve heterojenliğinin iletişim sürecinin demokratikleştirilmesi için yarattığı potansiyel Latin Amerika'da yapılan çalışmalarda ön

plana çıkarılmıştır. Rodriguez, Downing gibi bağımsız medyanın ancak sıradan insanların katılımı ve yetkilendirilmesiyle ortaya çıkabileceğini vurgular. Rodriguez'in Mouffe'a gönderme yaparak yurttaşın liberalizmdeki gibi belirli hakların pasif alıcısı ve yasaların korumasından hoşlanan kişi olmadığını ifade eder. Laclau ve Mouffe'nin radikal demokrasi tasarımı kullanarak yurttaşlığın eylemlerdeki aktif katılımının kendi kimliklerini, sosyal yetkilendirilmelerini/güçlendirilmelerini yeniden şekillendirdiğini ve gücü ürettiğini söyler (Rodriguez, 2001: 19). Rodriguez yurttaş medyası kavramını kullanarak yurttaş medyasının içerdiği referans noktalarına dikkat çeker.

“İlk olarak kurumsallaşmış medya ortamının dönüşümü için aktif bir düzeltme isteğiyle yurttaşlık kolektivite tarafından harekete geçirilir. İkinci olarak yurttaş medyası sosyal kodlara, meşru kimliklere, kurumsallaşmış sosyal ilişkilere karşı koyar. Üçüncü olarak bu iletişim pratikleri topluluğun yetkilendirilmesini içerir, bu nokta dönüşümün ve değişimin imkânlılığını içerir” (Rodriguez, 2001: 20).

Dargon'da (2004) Birinci ve Üçüncü dünya arasındaki iletişim eşitsizliklerine gönderme yaparak alternatif medyayı üçüncü medya olarak isimlendirmiştir. Üçüncü medya kapitalist dünyanın ulus ötesi özel sektörün elindeki birinci medyadan da komünist ve solcu politik partilerin finanse ettiği ikinci medyadan da farklıdır. Üçüncü medyanın politik partilerle organik bir ilişkisi yoktur ama toplumsal hareketlerin eti ve kemiğidir.

Couldry ise alternatif medyayı medya gücüne karşı bir meydan okuma olarak değerlendirir (Atton, 2007: 4). Couldry, Bourdieu'dan aktardığı sembolik güç kavramını kendi alternatif medya kavramsallaştırmasının içine yerleştirir. Sembolik güç kavramından da yararlanarak Couldry, alternatif medyayı daha geniş bir kapsamda, gündelik hayat pratiklerine ilişik bir halde hâkim medyanın gücüne, sembolik sınırlarına ve hiyerarşilerine karşı koyan bir güç olarak ele alır (Vatikiotis, 2004: 19). Couldry'e göre alternatif medyanın medya gücüne meydan okuması yalnızca medya ürünlerinin pratiğinde olmak zorunda değildir. Kendi medyasını yaratmadan da sıradan insanlar varlıklarını kaydederek ortak duyunun sıradan insanlar ve medyatik kamu alanlarında meydana gelen olaylar olarak ayrılmasına meydan okuyabilir (Atton, 2007: 20). Latin Amerikalı iletişimcilere benzer bir biçimde alternatif medyanın karşı dengeleyici yönüne dikkat çeken Couldry'e göre medyanın kendisi mekânda organize olmuş sosyal bir süreçtir. Böylece diğer türden sosyal süreçler, medyanın üretiminin daha fazla kapsayıcı ve demokratik formları meydan okuyabilir. Bu meydan okumayla alternatif medya anaakım medyanın geleneksel temsillerine zıt gerçeklikleri inşa edebilir (Atton, 2007: 21).

Alankuş (2008) alternatif medyanın çok farklı isimlerle adlandırıldığını vurgulayarak alternatif medyayı küresel medya ortamını temel alarak tartışır. “Ötekilerin medyası” adı altında kavramsallaştırdığı alternatif medyayı liberal demokrasi anlayışıyla yetinmeyip, başka bir demokrasi arayışının peşinden gidenler için olmazsa olmaz bir “beşinci gücü” oluşturduğunu vurgular. Öteki medyanın, karşıt kamular, radikal demokrasi ve yeni toplumsal hareketlerle olan ilişkisellikleri içinde sınırları ve imkânlılıklarını tartışır.

Alternatif medyayı ele alan çalışmalarda alternatif medya farklı boyutlarıyla değerlendirilmiştir. Alternatif medya kavramsallaştırmaları birbirlerinden çok farklı olmasına ve alanın sınırlarının belirsizliğine rağmen ortak noktalara da sahiptir. Alternatif medya anaakıma karşı iki temel boyut üzerinden tanımlanmıştır. Örgütlenme ve ekonomik yapısı ile içerik. Küresel ticari medyanın hiyerarşik ve dikey örgütlenme yapısına karşı alternatif medyanın organizasyon yapısı yatay ve kolektif ilişkilerden oluşmaktadır. Kar güdüsüyle hareket edilmemektedir. Örgütlenme yapısının katılımcılığa ve demokratik ilişkilere açık oluşu üretilen içeriğin muhalifliğini de sağlamaktadır. Alternatif medyanın içeriğini şekillendiren temel güdüler ise sosyal değişimden yana olmak, baskı altındaki grupların sesi olmak, alternatif bir kamusallık yaratmak olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan

demokratik ilişkilere sahip oluşu ve muhalif içeriği alternatif medyanın yeni toplumsal hareketler, radikal demokrasi, hegemonya, sivil toplum kavramlarıyla beraber anılmasına yol açmıştır. Radikal demokrasi yeni toplumsal hareketlerle beraber ötekilerin sesinin demokratik bir platformu olarak görülmesine rağmen alternatif medya bu kavramların ötesine taşmaktadır. Alternatif medya bizzat politik değişimin devrimci yönünü de tarihte temsil etmiştir (Streitmatter, 2001; Kessler, 1984; Hamilton, 2000; Downing, 2001; 1984).

Alternatif Medyanın Üretim Boyutu

Alternatif medyayı anaakım medyaya karşı alternatif kılan belirleyici özelliklerinden biri de sahip olduğu ekonomik örgütleniş ve çalışma ilişkileridir. Alternatif medyanın dağıtım ve dolaşım boyutu ise alternatif medya karşıt kamusal ilişkinin tartışıldığı boyutu oluşturmaktadır. Alternatif medya organizasyonlarının zayıf noktasını finansal problemler oluşturmaktadır. 1960'lı ve 1970'li yıllarda alternatif basın para yardımlarla ayakta durmuştur. Yardımların başlıca iki biçimi vardı: müzik işi ve kendi kendini işletme. Müzik işi alternatif basının kendine fon sağlama yollarından biriydi bunun yanı sıra abonelik gelirleri sınırlı da olsa alternatif basının gelecekle ilgili planlar yapmasını sağlayan finansal güvenceler sağlamıştı. Öte yandan reprographic tekniklerin ve fotokopi imkânının ortaya çıkması özellikle fanzinlerin üretimini arttırmış ve içeriklerini çeşitlendirmiştir (Atton, 2002: 38). Alternatif basının sosyal hareketlerle birlikte varoluşu çalışma ilişkilerinin de profesyonellikten uzak şekillenmesine yol açmıştır. İnsanlar gazete için çok az ücret alarak ya da hiç ücret almayarak çalışmaktadırlar (Atton, 2002: 36). Atton'ın Spurrly'in kolonyal gazetecilik çalışmasından hareketle geliştirdiği *native reporting* (katılımcı haber yazımı) kavramı alternatif medyanın çalışma pratikleri içinde önemli bir yer tutmaktadır (Atton ve Wickenden, 2005: 349). *Native reporter* (/katılımcı muhabir/haberci) alternatif medyada okuyucu ve içerik arasındaki yakın ve hiyerarşik olmayan ilişkilerin yarattığı bir sonuçtur (Atton, 2003: 269). Okuyucu ve yazar arasında hiyerarşik olmayan ilişkilerin kapsamı bu ikili ayrımı (yazar-okuyucu) birbirinin içinde eriterek *native reporter* (katılımcı muhabir/haberci) aktivist-gazeteci gibi yeni melez formlar yaratmaktadır (Atton, 2003: 269). Öte yandan Atton'ın (2002) vurguladığı gibi alternatif medyada elitlere ait olmayan haber kaynaklarının kullanımı haber kaynağının izleyici ile doğrudan ilişki kurduğu platformları da oluşturmaktadır. Bu tip bir haber yapma biçimi alternatif medyanın politik raporlarıyla ilgili pratiklerinin belirgin bir kısmını oluşturmakta; uluslararası, radikal haber ajanslarının açık yayın stratejileri indymedia gibi katılımcılardan, siyasal aktivistlerden, tanıklardan gelen haberlere güvenmektedir (Atton ve Wickenden, 2005: 349).

“Alternatif medyada aktivistler muhabir olarak yer alır, yazarın politik konumu gazetecilik becerilerinden daha önemlidir. İkinci olarak kaynak ve muhabir arasındaki sınır bulanıktır kaynak ve muhabir melez bir formdur kaynak ve muhabir birdir. Üçüncü olarak üye olunan muhalif organizasyonlar haber öyküleri için seçilen kaynakları belirler” (Atton ve Wickenden, 2005: 349).

Özellikle İngiltere'de radikal topluluk medyası güç ilişkileri dışında konumlanan sıradan vatandaşın kendi haklarını öğrendiği kendi öykülerini ve sorunlarını ilk elden tanımladığı bir sürecin öznesi olmuştur (Atton ve Wickenden, 2005: 350). Alternatif medya kuruluşları serbest piyasanın dışında kalmaya çaba göstererek anaakım medya tarafından marjinalize edilmektedir. Ancak alternatif medya marjinal grupların ve sesi duyulamayanların medyaya girişini cesaretlendirerek karşıt kamusal bir alanın yaratılmasına katkıda bulunmaktadır. Alternatif medyaya topluluk medyası gözünden bakan Rodriguez (2001) ise topluluk medyasını yalnızca karşıt bir enformasyon gücü olarak ele almaz; Rodriguez'e göre (2001) topluluk medyası aynı zamanda sıradan insanların kendi kültürlerinin sembollerini ve

dillerini de kullanmalarına olanak sağlayan bir güçtür. Rodriguez'in örnek verdiği Kolombiyalı grevci kadınlar güç ilişkilerini tersine çevirerek yaptıkları videolarla kendi öykülerinin kurarak güç rollerini değiştirmiş ve kurumsallaşmış lider rollerine meydan okumuşlardır (Rodriguez'den akt. Atton ve Wickenden. 2005: 350). Harcup (2005) alternatif medyanın gazetecilik pratikleri üzerine yaptığı alan araştırmasında katılımcıların dört temaya sahip olduklarını vurgulamıştır:

Haberin üretilmesinde daha fazla çoklu beceri (greater multiskilling)

Haber kaynaklarını farklı bir şekilde sıralama

Etik bir boyut olarak haber kaynaklarıyla farklı bir ilişki biçimi

Yeni değerlerin oluşturulması olarak iyi bir hikâye yaratılması ilgili farklı fikirler

Daha fazla beceriye sahip olma alternatif medya kurumlarında herkesin her işi yaptığı anlamına gelmektedir. Anaakımın tersine içerikte ve üretimin teknik düzeyinde bir kurumsallaşma söz konusu değildir. Harcup'un aynı çalışması haber kaynaklarıyla kurulan farklı sıralamadaki ilişkinin altını çizer. Alternatif medyanın etik anlayışı da anaakımdan farklı olarak kurulmaktadır. Harcup'un araştırmasının katılımcılarından biri etik anlayışlarının günlük pratiklerini nasıl etkilediğini açıklarken dürüstlük kelimesinin köktenci önemini vurgulayarak görüşme yaptığı kişilerin alıntılarını sık sık kontrol ettiğini ve alıntıları hangi niyetle kullanacağını açıkladığını ifade etmektedir (Harcup, 2005: 367). Haber değeri olarak ise anaakım medyanın değerlerinden farklı olarak muhalif bir bakış açısı ön plana çıkmaktadır: Harcup'un çalışmasında görüştüğü alternatif medya çalışanlarından bir katılımcının dediği gibi: 'Başka türlü sesleri genellikle duyulmayan insanlara ses vermesine yardımcı olmak için bir vaat. Örneğin bunun bir muhabir olarak anlamı evsiz insanlarla sosyal hizmet memurlarından önce konuşmak' (Harcup, 2005: 367).

Katılım ve kontrol boyutları alternatif medyanın organizasyon boyutunu etkileyen iki temel unsurdur. Pek çok alternatif medya yayınında kolektif organizasyonun belirli bir tarzı kullanılmaktadır. Ancak alternatif medya yayınlarının organizasyon yapılarının odağını oluşturan karar alma süreçleri bazı zorluklara ve gerilimlere de katlanmaktadır. Tarafların rızasıyla oluşan idaresi zor karar alma sürecinin gerilimi çekirdek bir grup olan düzenli yazarlar ve editoryal kolektifin üyeleri ile daha geçici fakat geniş bir grubu oluşturan katılımcılar arasındadır (Atton, 2002: 99). Downing (1984) alternatif medyanın yatay örgütlenmesinin, editoryal ve üretimle ilgili kararların kolektif olarak alınmasının hâkim iş yapma biçimine karşı da bir örnek olduğunu vurgular. Downing'e göre kendini yöneten medyanın kendi farkındalığı kolektifin üyelerinin yansımalarından geçer, kendini yöneten medya örgütsel kararları etkileyen kültürel ve politik koşullara karşı hassastır.

Atton'da (2002) kendini yöneten medyanın karar alma süreçlerinin farklı biçimlerde ortaya çıkabildiğini vurgular. İlk olarak çekirdek bir grubun karar alma sürecini kontrolden ziyade koordine ettiği daha durağan organizasyonlar olan Do or Die, Squall gibi yayınlardır. Bu yayınlarda karar alma sürecine katılmak isteyenlerin çekirdek gruba üye olmaları gereklidir. Green Anarchy gibi kimi yayınlar ise kontrolsüz, hiyerarşik olmayan ve açık ağları sayesinde haber toplama ve yazı yazma işlevlerini yerine getirmektedir, karar alma süreci ise yerel ağlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Çekirdek grup sadece editoryal işleve sahiptir (Atton, 2002: 101).

Kontrol ve katılım arasındaki ilişkiyi açıklayan bir diğer kavramsallaştırma Dickinson'a aittir. Dickinson'ın kavramsallaştırması alternatif medyanın çalışmasının kurallı ve kuralsız olmak üzere iki türlü motivasyon tarafından yönlendirildiğini vurgular. Bu iki motivasyon üretim sürecinde birbirinden ayrı şekilde değil iç içe var olmakta, farklı kişilerden ziyade tek kişide toplanmaktadır. Kuralsız motivasyon yaratıcı enerjiyi ortaya çıkarırken

kurallı motivasyon ise sayfa tasarımı, dağıtım, üretim gibi planlı aktiviteler için gereklidir (Dickinson 1997'den akt. Atton, 2002: 100).

Karşıt Kamusal Bir Mecra Olarak Alternatif Medya

Kamusal alan kavramı alternatif medyanın var oluşu ve amaçlılığı için oldukça verimli bir kavramsal zemin sunmaktadır. Habermas'a göre kamusal alan fikri, 'kamusal ilgi konusu olan ya da 'ortak yarar' a dair meseleleri tartışmak üzere toplanmış bir özel kişiler (*private persons*) kavramının gövdesine dayanır (Fraser, 2005: 106). Habermas'ın kamusal alanı özel alanın bir parçası olarak tasarlaması: 1) Habermas'ın temel karşıtlığı özel olan ile siyasal olan arasında kurduğunu 2) dar anlamda özel alanın alanı ile kamusal arasındaki ayrımı ise bir karşıtlık olarak görmediğini göstermektedir (Alankuş, 1995: 32). Habermas'a (2005) göre kamusal akıl yürütme bilincini, özgül olarak çekirdek ailenin mahremiyet alanının kamuyla bağlantılı öznelliğinden doğan özel tecrübeler yönlendirir. Habermas'ın kamusal alan tasavvuru içinde özel yaşam alanı mal dolaşımı ve toplumsal emeğin alanı ile çekirdek ailenin alanı ve siyasal kamudan oluşmaktadır. Kamusal otoritesinin alanı da geniş anlamıyla devletin/siyasetin alanı ve dar anlamda yürütmeyi temsilen saray olarak ikiye ayrılmaktadır (Alankuş, 1995: 32).

“Kamusal alan, kamu erkiyle sınırlı. Şimdilik sarayı buna dâhil ediyoruz. Esas kamu da özel alanda yer alıyor; çünkü bu kamu özel şahısların oluşturduğu bir kamu. Bu nedenle özel şahıslara ayrılmış olan alanda özel alanla kamu arasında ayırım gözetiyoruz. Özel alan, dar anlamda burjuva toplumunu, yani mal dolaşımı ve toplumsal emek alanını kapsıyor; mahremiyet alanıyla aile de ona dâhil. Siyasal kamu, edebi kamudan çıkıyor; kamuoyu yoluyla toplumun ihtiyaçlarını devlete iletiyor” (Habermas, 2005: 97-98).

Arendt, Habermas gibi siyasal ve özel/kamusal ayrımından yanadır. Arendt'in (1994) kamu terimini kullanımı birbiriyle yakından ilişkili ancak iki farklı görüngüye işaret eder:

“Bu görüngülerden birincisinde, terim kamu alanında gözükken her şey herkes tarafından görülebilir ve duyulabilir ve mümkün olan en geniş açıklığa sahiptir anlamına gelir. İkincisi 'kamu' terimi, içinde özel olarak bize olandan ayrı, hepimiz için ortak bir dünyayı ifade eder. Ancak bu dünya, insanların üzerinde hareket ettikleri sınırlı bir mekânı ve organik yaşamın genel durumunu oluşturan yeryüzü ya da doğayla aynı değildir. Daha çok insan eseri bir dünyada birlikte yaşayanlar arasında olup biten meselelerle olduğu kadar, insan elinden çıkma şeylerle insani yapıntıyla ilintilidir” (Arendt, 1994: 74- 75).

Arendt, kimliklerin kamusal alanda söz ve eylem içerisinde belirlendiğini düşünür, özel alan Habermas'ta olduğu gibi özel alan kamusal alana çıkan bireyin kimliklerinin belirlendiği yer değildir (Alankuş, 1995: 35). Alankuş'un da (1995) ifade ettiği gibi Habermas için esas olan kamusal alanın ve özel alanın devlet karşısında korunmasıyken Arendt için ise esas sorun kamusal alanın özel olan karşısında korunmasıdır.

Habermas'ın Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü'ndeki liberal kamusal alan tasavvuru farklı kamuları göz ardı etmesinden dolayı eleştirilmiştir. Plebyen kamusal alanın farkında olmasına rağmen Habermas, plebyen kamusal alanı örnek aldığı burjuva kamusal alanın bir türü olarak ele alır. Buna karşın Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü'nün önsözünde plebyen kamusal alanının özgürleştirici potansiyelinin farkında olduğunu gösterir:

“...burjuva kamusunun özgürleştirici potansiyelinin yeni bir toplumsal bağlamda serpilip gelişmesini sağladığı için bundan daha fazla bir şeydir” (Habermas, 2005: 19).

Kültürel ve siyasal açıdan dışlanmış toplulukların oluşum halinde kamunun çoğullaşmasına yol açtığı farkında olan Habermas’ta sorunlu nokta Özbek’in ifade ettiği gibi evrensel eşitlik ve özgürlük söylemini kullanarak hâkim liberal kamusal alanın sınırlarını genişletme ve dönüştürme ya da yıkma mücadelesi içinde olan öteki sınıf, cinsiyet, ırk ve siyasi görüşlerinin liberal kamusal alanın oluşturucu ve dönüştürücü sonuçlarını gereğince işlemeyerek göz ardı etmesidir (Özbek, 2005: 67).

Kluge ve Negt de ‘Kamusal Alan ve Tecrübe’ isimli çalışmalarında Habermas’ın burjuva kamusal alanının çelişkilerinin zaman içinde çıkmadığını kamusal alanın oluşum sürecinde zaten mevcut olduğunu ifade ederler:

“Soyutluk içindeki genellik ilkesi aslında, bir kenara koymaya çalıştığı liberal kapitalist piyasanın evrenselleştirici eğiliminden daha çok insani ya da daha çok demokratik değildir. Böylece burjuva kamusunun genel iradeyi temsil ettiği iddiası, ta başından beri güçlü bir dışlama mekanizması olarak çalışır” (Kluge ve Negt’den 1993 akt. Özbek 2005: 83).

Kluge ve Negt’in burjuva kamusal alanını eleştirdikleri diğer bir noktaysa burjuva kamusal alanının yaşamın en önemli iki alanını dışlamasıdır.

“Endüstriyel aygıtın tümü ile ailedeki toplumsallaşma. Bu yorumlara göre, kamusal alan, sözde toplumun bütünü temsil etmemesine rağmen tözünü, herhangi bir yaşama bağlamını özgül olarak ifade etmeyen bir alandan alır” (Kluge ve Negt, 2005: 136).

Kluge ve Negt’in karşıt kamu kavramı üretim ve tüketim bağlamları içinde temellenmektedir. Proleter kamusal alan nosyonunu 1980’li yıllarda terk ettikten sonra Kluge ve Negt, ‘Tarih ve İnat’ta açıkça görüldüğü gibi ortak ve genelleştirilmiş tek bir karşıt kamunun kapsayamayacağı denli dağılmış bir etkinlik zenginliğinin ortaya çıktığından bahsederler (Hansen 2005: 172). Fraser (2005) da yapısal tahakküm ve bağımlılık ilişkileri içinde olan eşitsiz toplumsal gruplarda bağımlı olanların kendi çıkarlarını dile getirme ve savunma yeteneklerinin, kapsayıcı tek kamusal alan içinde azalacağını vurgular. Fraser’da alternatif/karşıt kamuları bağımlı toplumsal grup üyelerinin kendi kimlik, çıkar ve ihtiyaçları hakkında muhalif yorumları formüle etmelerine izin veren karşıt-söylemler türeterek yaydıkları birbirlerine paralel söylemsel alanlara işaret ettiği için madun karşıt kamular (*subaltern counterpublics*) olarak adlandırır. Feminist karşıt kamusunu örnek veren Fraser bu kamusal alan içinde feminist kadınların cinsiyetçilik, çift vardiya (çift sömürü), ‘cinsel taciz’ ve ‘koca, flört ve tanıdık tecavüzü’ gibi terimlerin de arasında olduğu, toplumsal gerçekliği tarif eden yepyeni terimler keşfettiğini ve bu tür bir dille silahlanmış olarak ihtiyaçlarını ve kimliklerini yeniden biçimlendirdiğini resmi ve kamusal alandaki dezavantajları azalttığını ifade eder (Fraser, 2005: 118).

Hansen’in (2005) belirttiği gibi 1970’li yıllar geniş tarihsel akımlar arasında bir geçiş dönemi olmuş, bir set oluşturmuştur. Öğrenci hareketi, akademik özgürlük ve sivil haklar hareketleri, çevreci, eşcinsel ve feminist hareketler burjuva kamusal alanının sınırlarını genişletmiştir. 1968’in devamı niteliğindeki yeni toplumsal hareketler her türden iletişim

aracını kullanarak siyaseti dar anlamda iktidarın elden geçirilmesi amacıyla sınırlandırmayıp, gündelik yaşamın dönüşümünü hedeflemişlerdir. Yeni toplumsal hareketler özellikle 1970’li ve 1980’li yıllarda kendi alternatif iletişim araçlarına da sahip olarak medya ve hâkim söylemler karşısında alternatif bir söylemin temsilciliğini üstlenmişlerdir (Alankuş, 1995: 90). Alternatif bir kamusal alan fark edilebilir derecede ilk kez Batı Almanya’daki anti nükleer harekette ve hareketin broşürlerinde, kitaplarında ve dergilerinde görünür olmuştur (Downing, 2001: 29). Ancak alternatif/karşıt kamuların tarihi daha eskilere dayanır. 19. yüzyılın başında İngiltere’de kapitalist düzenin meşruluğunu sorgulayan radikal basın ortaya çıkmış ve işçi sınıfını ilgilendiren farklı bir kamusal alanın temsilcisi olmuşlardır.

“19. yüzyılın başlarında güçlü ve etkili olan radikal basın(ın)... Habermas’ın iddia ettiğinin tersine taraflı burjuva basının karşısında aynı şekilde taraflı olan alternatif görüşlerin kendisini ifade edebildikleri bir araç olarak önemli işlev gördükleri belirtilmelidir” (Alankuş, 1995: 67).

Alternatif medya ve alternatif/karşıt kamusal alan arasındaki ilişki yalnızca söz ve eylem alanında değil alternatif medyanın dağıtım ve mekânsal boyutuyla da ilgilidir. Atton, 1990’lı yıllarda alternatif medyanın dağıtımsal kullanım kavramıyla alternatif bir kamusal alan oluşturduğunu belirtir. Dağıtımsal kullanım, üretim ve dağıtım alanında biricik bir şekilde alternatif bir kamusal alan geliştirilmesi fikrine dayalıdır. Buna göre dağıtım merkezileştirilecek ve üretim düzeyindeki kontrolden feragat edilecekti (Atton 2002: 43). Alternatif yayıncıların dağıtım stratejileri karşıt telif hakkı (anti copyright) ve açık dağıtıma dayanıyordu. Karşıt Telif Hakkı stratejisinde pek çok alternatif dergi ve gazete olabildiğince geniş bir kesime ulaşmak için materyallerinin serbest dolaşımı için okuyucularını cesaretlendirmiştir. Amaçları ticari olmadığı sürece okuyucular dokümanları istedikleri kadar kopya etmekte serbesttiler (Atton, 2002: 42). Hâkim Bey ve Bob Black gibi iki tanınmış anarşist entelektüelin yazdıklarında olduğu gibi muhalif toplumsal hareketlerin entelektüelleri olarak kabul edilen kişilerin yazıları telif hakkı ödenmeksizin yayımlanabiliyordu. Pek çok yayın bunları tekrar tekrar telif hakkı ödemeksizin basıp çoğaltabilmiştir (Atton, 2002: 42-43). Açık dağıtım stratejisini ise ilk kez anarşist Counteer Information dergisinde uygulamıştır, okuyucularını kendi içeriklerini ihtiyaç duydukları kadar yeniden basabilecekleri konusunda cesaretlendirmiştir (Atton, 2002: 44). Do or Die, Earth First gibi bazı çevreci yayınlar da okuyucularına yayınlarını çoğaltabileceklerini söylemişlerdir. Sch News ise web sitesine gazetenin PDF formatını koymuştur (Atton, 2002: 45).

1980’li yıllarda alternatif dağıtım ağları kurulmaya başlanmış, alternatif kitapçılar oluşmuştur Atton (2002) göre 1990’lı yıllarda ise *DS4A*, *Slabo-Concrete* gibi anarşist dağıtım ağları yalnızca dağıtımla ilgilenmemişler, vejetaryen kafeler, bağımsız plakçılarla yarattıkları ağlar sayesinde alternatif bir kamusal alan oluşmasına da öncülük etmişlerdir.

1990’lı yıllarda ise alternatif medyanın alternatif/karşıt kamusal alanına üçüncü bir tür olarak bilgi dükkânları (infoshoplar) eklenmiştir. Atton’ın (2002) belirttiği gibi anarşist bir olgu olarak infoshoplar alternatif enformasyonun yayıldığı yerler olmuşlardır. Dodge (1998) da bilgi dükkânları köklerinin Batı Avrupa’daki punk ve anarşist harekete dayandığını ifade eder. Öte yandan infoshoplar alternatif yayınların dağıtıldığı ve alternatif yayınların üretilmesi için gerekli teknik imkânların (fotokopi, masa) sağlandığı yerler, anaakım yayınların kurallarının ve geleneklerinin dışında yaşayan alternatif eleştirel mekânlar olmuşlardır (Atton, 2002). Bilgi dükkânları iki ana biçimde faaliyet göstermişlerdir. İlk biçim alternatif bir kütüphane olarak oluşan alternatif basının satış ve dağıtım noktası olan infoshoplardır. Bilgi dükkânlarının ikinci biçimi ise alternatif, kültürel, ekonomik ve politik aktivitelerin yapıldığı daha geniş mekânlardır. Edinburgh Otonom Merkezi (Autonomous Centre of Edinburgh) bu

tür infoshopların bilinen örneklerinden biridir. Burada radikal topluluklar toplanmakta, radikal basın ve radikal yayınlara ulaşılabilen underground kasetler ve tişörtler bulunmaktadır (Atton, 2002). Amerika’da ise alternatif kütüphanelerin ve bilgi dükkânlarının melez biçimleri de yer almaktadır. North Carolina’da 1991’de kurulan The Alternative Reading Room (TARR) bunlardan biridir. TARR kendini sosyal ve çevresel problemlerin ilerici çözümlerine adanmıştır. 250 tane radikal sol ve sağ dergiye abonedir, video ve kitap koleksiyonu dolaşıma açıktır, yine materyallerin fotokopileri ücretsizdir (Winters, 2001: 15). Bilgi dükkânları yeni toplumsal hareketlerin kolektif hareketinin göbeğinde yer alan ağlar olarak varlık göstermişlerdir. Yaratıcılık, kendine güven ve meydan okuma edimlerinin ortaya çıktığı yerler olmuşlardır. Bilgi dükkânları alternatif/karşıt kamular olarak alternatif medyanın bir parçasıdır, hem yatay iletişimin gerçekleştiği hem de farklı fikirlerin dolaşıma sokulduğu Habermas’ın bahsettiği hâkim tekil kamusal alanın dışındaki mekânlardır. Yarattıkları yeni bir kültür ve gündelik yaşamın dönüştürücü pratikleriyle de aynı zamanda bir eylem alanıdır. Alternatif basın kendi üretildiği mekânlarla beraber alternatif bir kamusal alanın hem fiziksel hem bilişsel mekânı haline gelmekte ve karşıt hegemonik bir medya ve yaşama projesinin ipuçlarını vermektedir.

Son olarak vurgulanması gereken bir nokta da iletişim teknolojilerindeki yeniliklerin dev medya tekellerini yarattığı gibi piyasanın eğilimlerine aldırılmayan karşıt kamusal alanlar oluşturduğudur. Dyer ve Witheford’un (2004) ifade ettiği gibi insanlar yeni teknolojileri parasız enformasyon sağlamak ya da iletmek, ticari mülkiyet haklarına aldırılmadan çoğaltmak, aktarmak, örneklemek ve yeniden düzenlemek için kullanmaktadır. Siber uzaydaki bu eğilim 1990’lı yıllarda ortaya çıkan infoshopların oluşturduğu kamusal alan benzer özellikler taşımaktadır. Öte yandan internette oluşan ağ aktivizmi haber grupları ve toplumsal aktivizme adanmış bağımsız ağlar şeklinde ortaya çıkmaktadır. İnternetin sağladığı olanaklıklar sayesinde toplumsal sorunlar küresel bir düzeyde yeni bir kamusal alanın içine taşınmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi Üzerine

Türkiye’de alternatif medyaya bir örnek olarak anarşist aylık haber fikir ve yorum gazetesi Ahali’yi inceleyen bu çalışma etnografik vurgulu bir çalışmadır. Etnografi yöntemi, Ergül’ün (2007) ifade ettiği gibi, insanları kendi gündelik yaşamları içerisinde dinleme ve onları kendi kültürlerini üretirken (ve yeniden-üretirken) gözleme edimidir. Etnografin doğrudan günlük yaşama ve verili kurallar dizgesine katılarak yaptığı gözlemler sonucunda özgün bir kuram oluşturma amacı onu makro bir yaklaşımı değil, bireyi kendi kültürel ekolojisi içinde anlamaya çalışan mikro yaklaşımları benimsemesini gerektirir (Ergül, 2007). Etnografik vurgulu bu çalışmada veri toplama tekniği olarak katılımcı gözlem, derinlemesine görüşme ve alanda tutulan notlardan yararlanılmıştır. Ahali gazetesinin Ankara’daki bürosunda saat 10- 18 arasında yedi gün boyunca beşinci sayının üretim süreci gözlemlenmiş; gazetede gönüllülerle beraber habere gidilmiştir. Gözlemci olarak katılımcı bir biçimde Ahali gazetesinin günlük rutinlerine ve kurdukları ilişkilere katılmıştır. Alanda tutulan notlarda Emerson vd. (2005) belirttiği gibi insanları, sahneleri ve diyalogları araştırmacı kişisel tecrübeleri ve reaksiyonlarıyla beraber tasvir etmektedir. Ahali gazetesinin okuyucusu, yazarı (aktivist), tasarımcısı toplam 9 kişi ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşülen kişilere gerçek isimlerinden farklı isimler konulmuştur. Alıntılar bu isimler üzerinden yapılmıştır.

Görüşmeler hazırlanan görüşme formu ışığında yapılmıştır. Görüşme formu, görüşme süresince görüşmecinin başvuracağı bir kontrol aracı olarak kullanılmıştır.

Yarı yapılandırılmış açık uçlu soruların yer aldığı görüşme formunda;
Kendilerini alternatif olarak tanımlayıp tanımlamadıkları
Ahali gazetesinin organizasyon yapısı
Ahali gazetesinin dağıtım ve üretiminin nasıl gerçekleştirildiği
Haber toplama ve yazma pratiklerinin nasıl olduğu
Politika ve habercilik ilişkilerini nasıl kurdukları
Yaşamlarını nasıl sürdürdükleri gibi
Alternatif kamusalılık oluşturup oluşturmadıkları
Okuyucularının kimler oldukları gibi temel sorularla Ahali gazetesinin ekonomik ve organizasyonel yapısı ile yaratmaya çalıştıkları gazetecilik kültürü anlaşılmasına çalışılmıştır.

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Ahali'nin Öyküsü ve Grubun Betimlenmesi

Ahali kendisini anarşist olarak nitelendiren örgütlü anarşist bir hareketin yayınıdır. Bu çalışmanın araştırma aşamasında henüz beş sayı çıkmış gazete, mottosunun altında kendisini 'aylık haber ve fikir' gazetesi olarak tanımlamaktadır (Ahali, Ocak 2008). Gazetenin ilk sayısı Ocak 2008 tarihinde çıkmıştır ancak kuruluş öyküsü daha eski; 2007'nin sonbaharının Ekim ayında gazetenin ön hazırlık süreci başlamış. Gazeteyi çıkarma projesi olan ekip uzun süredir birbirini tanıyor ve hazırlık sürecini şu şekilde anlatıyorlar:

“15 günlük gazete çıkarmak gibi bir hedefimiz vardı. Bizim o hedef hala var. Bir yerde 15'e düşürdük 3 ay falan hazırlık yaptık ve Ocak 2008 gibi ilk sayısını çıkardık. Hazırlık sürecinde yani denemeler yaptık, yazılar yazmaya çalıştık, yani işte bilirsin başkalarıyla konuştuk. Bu konuda (uzun) ihtisası olan ya da işte sosyal olan sınıflarda kafası daha meşgul olan arkadaşlarımız bu konularda çalışma yapacaklar. Teorik olarak böyle bir çalışma yaptık ”

Gazete çıkarma fikriyle beraber büro, İncesu'dan Kızılay'ın merkezine taşınmış. Şimdilik büronun Ahali gazetesine ait olduğuna dair herhangi bir tabela olmasa da ilerleyen aylarda böyle bir tabela koymayı düşünüyorlar.

Ankara bürosunda gazeteyi yaklaşık 25-30 kişiden oluşan anarşist aktivist bir grup çıkarmaktadır. Gazeteyi çıkaran grup üniversite öğrencileri ve üniversite mezunu, grubun büyük bir kısmı Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde okumaktadır. Gündelik hayatları, politik eylemlilikleri ve gazete çıkarma pratikleri temelinde anarşizm olan ortak bir dünya görüşünün belirleyiciliğinde şekillenmektedir. Habere bakışlarındaki ortak nokta ise söylenmeyeni söyleyebilmek olarak ifade edilmektedir. Söylenmeyeni söylerken kullandıkları en güçlü teorik araç anarşist felsefedir. Grup için 'haber', gerçeğin anarşist bir perspektifle sunulması anlamına gelmektedir. Gazeteyi çıkaran 20'li yaşlardaki genç anarşistler aynı zamanda anarşist politik bir örgütlülüğün aktivistleridir. Gazete çıkarma faaliyeti bu politik oluşumun eylemlilik alanını da oluşturur.

Ahali Gazetesi'nin Mekânı

Ahali gazetesinin Ankara bürosu Mithatpaşa'da 7 katlı bir işhanının en son katında yer almakta ve işhanı, Kızılay'da yer alan Mithatpaşa köprüsünün Sıhhiye'ye doğru giden tarafında bulunmakta. Binada kalanlar birahaneleri ve sol muhalif türkü evleriyle ünlü

Sakarya Caddesi'ne de komşular. Ahali gönüllüleri gazeteyi çıkarmadan önce Ankara'nın İncesu semtinde kiraladıkları başka bir mekân olmasına rağmen gazete çıkarmaya başladıktan sonra buraya taşındıklarını ifade ediyorlar: “Şehir merkezinde, daha önce başka bir mekânımız vardı. İncesu da ama çok kullanışlı değildi”. Binada Ahali gazetesinin yerini belirten herhangi bir tabela ya da isim yok. Binada ayrıca İngilizce kursu ve üniversiteye hazırlık kursları ile açıköğretim kursları da var.

Büronun tamamı iki oda ve bir mutfaktan oluşuyor. Mekânlar arasında hiyerarşik bir ayrışma yok. Foucault'un belirttiği gibi mekân bir iktidarın alanı ya da kabı için mecazdır; genellikle kısıtlayan bazen oluş süreçlerini özgürleştiren bir alandır (Foucault'dan aktaran Harvey, 1999: 239). Ahali gönüllüleri mekânın anarşizan tasarımı ile kapitalizme için işbölümü ve onun mekânsal dışavurumlarını ters yüz etmeyi amaçlar gibiler. Daha geniş olan oda kafe olarak kullanılmakta, gazete bürosu aynı zamanda kafe olarak da varlığını sürdürmekte. Duvarda beyaz bir kâğıtta çay, meyve suyu, kahve ve tost fiyatları yazılı. Gazetenin gönüllüleri mekânın ruhsatını Şah Mat kitapçısı olarak aldıklarını ifade ediyorlar. Kapıda ya da pencerelerde mekânın kafe olarak kullanıldığına dair herhangi bir tabela da yok. Kafe olarak kullanılan kısmın adı da Şah Mat. Şah Mat yazısı içeride kafe ve çalışma odası olarak kullanılan odaların duvarların yazılmış. Alt alta ve A harfi ortak ve anarşinin A'sı şeklinde Şah Mat ismi yazımıyla anarşizme gönderme yapmakta ve dışarıdan gelen biri için grubun kimliğini göstermekte.

Mekân temelde işlevine göre ikiye ayrılmış, ayırım tamamıyla kullanımla ilgili ve işlevsel gözüküyor. Büroda hiyerarşik bir mekânsal ayrışma yok. Geniş olan oda kafe, sohbet ve dinlenme için kullanılırken; daha dar olan ve içerisinde kitapların bulunduğu oda toplantı odası olarak kullanılmakta. Büroda bilinçli bir tercih olarak yalnızca iki masa var. Kişilere özel masaların olmayışı bireyselleşmiş çalışma pratiklerinden uzak durulmaya çalışıldığını gösteriyor. Grubun hepsinin etrafında sohbet ettiği büyük bir masanın dışında üzerinde bilgisayarın olduğu küçük bir masa bulunuyor ve bu masa yalnızca ‘iş’ için, yani haber yazımı için ortaklaşa kullanılıyor. Büyük sayılabilecek toplantı masası ve anarşist bir kitaplık da bu odada yer alıyor. Büyük olan odada ise bir kanepa, 4 tane küçük masa ve sandalyeler mevcut. Her iki oda da anarşist illüstrasyonlar ve posterlerle kaplı. Posterlerin üzerinde yazan yazılar ve resimler ise şunlar: *Active Resistance* (aktif direniş), *etno disko* (etnik disko), *Samash the State* (devleti ez), polislerin önünde iki tekerlekli bisikletini çeviren bir palyaço posteri, eli sopalı küçük bir kız arkasında kara bir kedi, zafer işareti figürünün arkasında “özgürlük itaatsizlikle başlar” yazılı bir poster, “yıkmanın ilk adımı var etmemektir” yazan bir başka poster, İspanya iç savaşının anarşist savaşçılarından Durutti'nin bir portresi, aynı zamanda gazetenin de logosu olan CNT'li eli kara bayraklı anarşist kadının portresi².

Su parasını ödeyemediklerinden dolayı büroda sular akıyor. İlerleyen günlerde İnternet bağlantısı da parayı ödeyemedikleri için kesiliyor. Büroda zaman zaman film gösterimleri ve seminerler de düzenleniyor. Dolayısıyla mekânın kendisi gazetenin gönüllüleri tarafından ortak bir işin yapıldığı bir mekânsallığın ötesinde gündelik hayatın üretildiği bir mekân olarak da tasavvur ediliyor. Toplumsal ilişkilerin üretiminin ön koşulu olan, gündelik ilişkileri de bünyesinde taşıyan mekânsal pratik Lefebvre'nin belirttiği gibi maddi yeniden üretim açısından insanların bilgi birikimlerini işlevsel kılıyor ve anlamlandırma süreçlerini kapsıyor (Peet'den aktaran Doğan, 2007: 19). Büro bu yanı sıra politik faaliyet ve gazete çıkarma faaliyetinin bir arada yürütüldüğü, fikirlerin hem tartışıldığı hem dolaşıma sokulduğu alternatif/karşıt bir kamusal oluşuyor. Çok az sayıda kitapçıda görülebilen pek çok alternatif yayın mekânın kütüphanesinde yer alıyor. Bu alternatif yayınlar

² CNT İspanya iç savaşı sırasındaki anarşist bir sendika olan Anarşist Emek Konfederasyonu'nun kısaltmasıdır.

ise şunlar: Roll, Express gibi liberal sola hitap eden yayınlar ve Mecmua, Toplumsal Ekoloji, Mülksüzler gibi farklı anarşist bakışlara sahip dergi ve fanzinlerin farklı sayıları.

Ahali gazetesinin mekânı kullanımı İngiltere'deki bilgi dükkânlarına benzese de özgün farklılıklara sahip. İlk olarak bir gazete çıkarmak için gerekli malzeme oldukça az. Mekân farklı gruplara açık olsa da daha çok Ahali gazetesi çevresinin okuyucuları, gönüllüleri ve aktivistleri tarafından kullanılmakta. Mekânın politik bir amaç için kullanılması gündelik hayatın ve politik hayatın bir arada üretilmesine yol açıyor. Dolayısıyla mekânın yeniden üretimi esnasında doğallaştırdığımız politik olan ve gündelik olan arasındaki şizofrenik ayrımı yok. Dolayısıyla gazete çıkarma işi mekânın yeniden üretiminin en önemli parçasını oluşturuyor.

Alternatif miyiz? Farklı Kavramlar, Karışık Kafalar

25-30 kişilik çekirdek bir grubun çıkarmaya çalıştığı Ahali gazetesi aktivistleri kendilerinin anaakım medyadan farklı olarak görmekteler. Ancak yayınlarını alternatif olarak tanımlama konusunda farklı fikirlere sahipler. Gazeteyi çıkaran ekip anarşist bir bakış açısıyla alternatif kavramının anlamını sisteme içkin olarak değerlendirmektedir. Kendilerini tahayyül ettikleri yer sisteme dışsal dolayısıyla sisteme alternatif değildir. Böylesi bir algılayışta anarşist olmaları kadar anarşist örgütlü bir politik faaliyetin aktivistleri olmalarının da etkili olduğu düşünülebilir. Araştırma kapsamında görüşülen kişiler oldukça politize olmuş kişilerdir. Kendi anlam dizgelerini kendi kurdukları kavramlarla tanımlamak isteğine sahiptirler. Görüşmelerimizde, ideolojik bir savaş alanı olan dilde hamlelerini kendi inisiyatifleri içinde gerçekleştirmek ister gözükmüşlerdir. Grup alternatif medya olup olmadıklarına dair ortak bir kanaate sahip değildir. Grubun üyelerinin alternatif bir medya mecrası olmak ile ilgili sahip oldukları farklı farklı yorumlara karşın; ortaklaştıkları nokta anaakım medyanın dışında bir gazetecilik faaliyeti yürüttükleri düşüncesini paylaşmalarındır.

Ferhat, anaakım medyaya karşı temel motivasyonlarının daha iyi bir dünya ya da düzeni değiştirmek ve hayatı, gündelik hayata dönüştürebilmek olduğunu kabul etmekle beraber daha çok pratik yaptıklarının önemini vurgulamakta. Nisan ayı içerisinde Antalya'da Akdeniz Üniversitesi'nde yaşanan saldırıyı örnek vererek anaakım medyanın görmediklerini vurgulamanın ve sezmenin gazeteyi hazırlarkenki asıl motivasyonlarından biri olduğunu dile getirmektedir:

“Dil Tarih'te olan olaylar, Antalya'da olan olaylar kimse bunları yazmadı. Şöyle bir önceliğim oluyor genel geçer medyanın, geçerli olan medyanın, çok satan medyanın ya da çok izlenen medyanın bahsetmediği haberler var. Onları (haber) yapıyoruz kendimizce. Onlara da öncelik verilmeli. Şu gözden kaçırılıyor diyecek çok önemli ama kimse bir şey söylemiyor. Biz söyleyelim ama madem bir amacımız var biz bahsetmeye başlayalım. Sezgiden kastım buydu.”

Berkay ise gazete çıkarma işini “söyleyecek sözlerini söyledikleri, alternatif bir şey yaptıkları bir iş” olarak ele alır:

“Benim söyleyecek sözüm vardı. Zaten burada hepimizin söyleyecek bir sözü olduğu için bir aradayız, bunu da şu medya içerisinde, şu sistemin dayattığı işleri kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirdiği medya içerisinde şeyler söylememiz mümkün değil. Alternatif şeyler yapmamız gerekiyordu ve... Kendi medyamızı yaratmamız gerekiyordu.”

Ancak alternatif tanımına itirazı var:

“Ana akıma alternatif bunlar hani bazen muğlâk kalabiliyor bu tanımlar. Biz alternatifiz kesinlikle ana akıma karşı alternatifiz. Anaakımın karşısındayız zaten. Alternatifliği de barındırıyor içinde ama tamamen karşısındayız ana akımın. Hani var olan ve var olması gerektiği söylenen o akımların hepsinin karşısındayız.”

Erhan ise alternatif kelimesini sevmemektedir:

“...alternatif kelimesini çok fazla sevmiyorum. Ahali'nin alternatifi olmasını sevmiyorum. Ahali olacaksa ilk seçenek olsun, ikinci seçenek olmasın. Günümüzdeki medya ile diğer tabiriyle anaakım medya ile kıyaslandığında, ondan çok daha uzak bir çizgide olduğu kesin.”

Ulaş da kendilerini “alternatif olarak değil kendilerini dışarıda var etmeye çalışan bir yapı” olarak tanımlamaktadır. Boran ise alternatifi sisteme oldukça içsel tanımlayarak Radikal gazetesinin alternatif olarak tanımlanabileceğini vurgular.

Oluşturucu Kimlik: Anarşist Olmak

Ahali gazetesini çıkaran grubun niteliğini oluşturan ortak özellik gazeteyi çıkaran gönüllülerin kendilerini anarşist olarak tanımlamalarıdır. Gazetenin anarşist kimliği farklı anarşizmler arasında da harç görevi görmekte ve ortak bir iş tanımını oluşturmaktadır. Anarşist olmak grubun diğer sol-sosyalist çevrelerle olan ayrımını gösteren kalın bir çizgi anlamına sahiptir. Grup kendi terminolojisi içinde sol sosyalist çevreleri solcu, kendilerini ise anarşist olarak tanımlamaktadır:

“Kendimizi soldan çok farklı görmüyoruz sonuçta. Muhalif insanlarız. Solcularla ortak yanlarımız da var, farklı yanlarımızda var.”

Grup tarafından paylaşılan ortak bir tahayyül ise gazete çıkarma faaliyetinin somut bir anarşist pratik olarak ele alınmasıdır. Onlara göre gazete aynı zamanda anarşist-devrimci mücadelenin de aracıdır. Böylelikle anarşizm insanlara da tanıtılmış olmaktadır. Gazete çıkarma ve anarşist politika üretme pratikleri birbirinden ayrı faaliyetler olarak değil bir aradalık içinde düşünülmektedir ve aracın bizzat kendisinin amaç olarak kavrandığı öne sürülebilir.

“Biz aşağı yukarı aynı kitapları, aynı dergileri okuyarak benzer şeyleri yaparak birbirimizi bulduk, benzer eylemde, bir eylemde, meydana buluşarak, bulunarak birbirimizi bulduk ama daha önce bir dil yaratmak, üslup yaratmak işte ifade etme dilini kazanmak anarşistler daha önce kendini ifade etmekten hiçbir zaman çekinmedi, anarşistim demekten de pek çoğumuzun aşağı yukarı böyle görüşleri var ve işte iyi araçları almak, olması gerekiyor.”

Grup içinde Ahali gazetesi anarşist bir deneyim olarak görülmekte ve bitmesi istenmemektedir. Anarşist olmak, grup kimliğinin temel oluşturucu ögesi olarak kendiliğinden ön plana çıkmaktadır. Ahali gazetesinin örgütlenişi ve çalışma biçimi anarşist dünya görüşüne

dayanmakta; farklı anarşizmlere rağmen gazete anarşist olan herkese açık olarak nitelendirilmektedir: “Anarşist olan herkesin yazabileceği bir yer burası. Ayrıma gerek yok”.

Gazete okuyucuyla bağına da anarşist kimliği üzerinden kurmaktadır. Gazeteye sosyalist birinin haber gönderebileceğini ancak bir fikir yazısı yazacaksa bu kişinin politik olarak anarşist olması gerektiği vurgulanmaktadır. Gazeteye farklı kişilerin yazabilmesinin tek ölçütü “anarşist olmaktır”. Çünkü gazete, çıkarıcılar tarafından her türden anarşistin gazetesi olarak görülmektedir. Ancak anarşizm tanımı olabildiğince geniş tutularak ulaşılabilecek kitle de fazlalaştırılmaya çalışılmaktadır. Tam da bu noktada farklı anarşizmlerin gazeteyi çıkarıcılar tarafından vurgulanmaması oldukça anlamlıdır çünkü gazetenin kendisini anarşist bir şemsiye olarak tasarlaması, farklı anarşist akımların takipçisi okuyucuları gazetenin örtük bir biçimde çizdiği anarşist mücadele gündemine taşımamasını kolaylaştıracak, bizzat anarşizmin kendisi farklı anarşizmleri en geniş müşterekte buluşturan bir harç olacaktır.

“Bizim oluşturduğumuz bir ayırım yok. Şunlar okuyucudur. ‘Bunlar bizdendir, bunlar sizden değildir (gibi) Sami(mi) bir şekilde bahsettim. İnsanın insana insanın doğaya, insanın hayvana tahakkümü kalkması (gerektiğine inanan herkesin gazetesidir). Dünyanın bu hale gelmesinin (sorumlusu) iktidardır. Buna karşı olan herkesin gazetesidir.”

Ahali, fikir birliği içinde olduğu anarşizmin olumlu ve olumsuzlayıcı hedef ve amaçlarına uygundur. Cantzen’e göre anarşizmin olumsuzlayıcı hedefleri temel nitelikleri şunlardır:

“Egemenlik, otorite ve tahakküm biçimleriyle iktidar ve yönetimin her biçimde ortadan kaldırılması; öncelikle devlet egemenliğinin ve tahakkümün tasfiye edilmesi, ekonomik alanda sömürünün ortadan kaldırılması, biçiminde özetlenebilir... Öteki insanların kendi yaşamlarını belirleme ve geliştirmelerine zarar vermeyecek sınırlar içinde kalmak koşuluyla bireyin kendini geliştirmesi ve yaşamın belirlenmesi; toplumun adem-i merkezî bir tarzda alttan üste doğru örgütlenmesi; ekonomi alanında kendini yönetme ve ekonomik kararlarının bireysel düzlemde belirlenmesidir” (Cantzen, 2000: 43).

Anarşist olmak ve anarşistlere ulaşabilmek amacı grubun temel önceliğidir. Bu açıdan Ahali’nin gönüllüleri kendilerini sözcü olarak da görmektedirler. Dolayısıyla anarşist kimlik yazılan yazıların, seçilen haberlerin, haber dilinin ve gazetenin örgütlenmesinin de temellendiği öz olarak ortaya çıkmaktadır. Anarşizm tanımı kapsayıcı ve geniş tutulmasına rağmen grubun bazı sınırları olduğu da vurgulanmaktadır:

“İlk bir iki sayımızda yeni yazılarını yayınlanmak üzere öncelikli olarak bize gönderen kişiler olmuştu. Makaleleri daha yaygın dağıtımı olan uzun yıllardır yayınlanan dergilerde çıkan kişilerdi bunlar. Aralarındaki kavramsal felsefi anlaşmazlıkları biliyorduk. Yazıların Ahali’de yayınlanması söz konusu olduğunda bu tartışma bizimle hiç ilgisi olmayan bir boyuta vardı. Üslup sertleşti. Bizimse, entelektüel yeterlik belgesi ya da ona benzer bir şey dağıtmadığımızı, Radikal İki gibi bir yayın olmadığımızı anlatmamız biraz zaman aldı. Sonuçta bu kişilerin tartışması forumlarda ve mail listelerinde sürdü. Pek de bir yere varılamadı. Bu anlamda Ahali’nin o sıralarda bir polemik platformuna dönmemesi önemliydi.”

Anarşist Bir Dil Yaratmak

Haber üretim sürecinde grubun paylaştığı ortak amaç, haber dilinde anarşist bir bağlamın ve perspektifin oluşturulamaya çalışılmasıdır. Dolayısıyla gazetenin dili ve içeriği anaakım medyanın karşısında kurgulanmaktadır. Gazetenin dili ve içeriği anaakıma karşı olarak kurgulanırken, hedef anarşist bir bakış açısı yaratabilmek olarak ifade edilmektedir. Anarşist bakış açısı gazetenin seçtiği konu başlıklarını da etkilemekte gazeteyi sol-sosyalist çevrelerin yayınlarından da ayırılmaktadır:

“Sol çevreler hiçbir zaman eşcinsellerin sorunlarına ve o harekete önem vermezler. Sonra ekolojiye yeterince yer vermezler. Farklılıklarımız şu bence, daha yerel örgütlenmelerin haberini yapmaya çalışıyoruz. Mahalle örgütleri, küçük oluşumlar, alternatif tiyatrolar, alternatif medya, kara haber şeyi var mesela ekoloji, arka sayfalarda, mesela gazetenin arka sayfasında, alternatif medyadan röportajlar vardı ilk sayıda ikinci sayfada kara haber vardı. İzmir’deki ekoloji sosyal ekoloji haberi vardı. Mersin’de mahallede yapılan sinemanın haberi vardı. O haberleri yapmaya çalışıyoruz işte”

Tam da bu noktada anarşizmin kendisi, anaakım medyada alışık olduğumuz söylem ve içeriği ters yüz eden ve yeniden inşa eden bir temel bir etken olarak karşımıza çıkıyor. Gazeteyi çıkaran gönüllüler anarşist kimlikleri dolayısıyla anaakımın medyanın dışında olma niyeti gütmeyen kendiliğinden anaakım karşısında yer alıyorlar. Bu durumu en iyi Ferhat ifade ediyor:

“Biz aşağı yukarı aynı kitapları aynı dergileri okuyarak benzer şeyleri yaparak birbirimizi bulduk, benzer eylemde bir eylemde, meydana buluşarak, bulunarak birbirimizi bulduk ama daha önce bir dil yaratmak, üslup yaratmak gerekiyor. Anarşistler daha önce kendini ifade etmekten hiçbir zaman çekinmedi, anarşistim demekten de. Pek çoğumuzun aşağı yukarı böyle görüşleri var ve işte iyi araçlarının da, olması gerekiyor. Anarşistler dünyada olan biteni kendi dilleriyle değerlendirebilirler.”

Gazeteyi çıkaran gönüllüler yaptıkları işe hayati bir önem atfediyorlar: “Biz yaşamsal anlamda da bir süreci hazırlıyoruz. Buradaki haberlerde onun üzerinde şekilleniyor” Anarşist birikimi kullandıkları özellikle vurgulanıyor:

“Birikimlerimizi kullanıyoruz hepimiz böyle ya da analizi yapıyoruz ama anarşist söylem ya da işte anarşist karşı duruş ya hem eleştirel bakmaya başladığın anda senin kafanda oluşuyor”

Gazeteyi çıkaranlar için haber dilinde kullanılan anarşist perspektif, haberin arka planının anarşist teoriyle yorumlanması anlamına geliyor. Anarşist perspektif ise “toplumun bakışında bir değişiklik yaratmak” olarak dile getiriliyor. Anarşist bir dil yaratma iddiası bir tür olarak haberin algılanışını da farklılaştırıyor. Gazetenin gönüllüleri anaakım medyada çıkan yazıları kendi perspektifleriyle teorik olarak zenginleştirip yorum katarak yaptıkları haberler için “yazı” ifadesi kullanıyorlar. Bahsedilen 5N 1K’ya göre yapılan bir haber değil; olay ve yorumun yan yana yer aldığı daha serbest bir yazım tekniğidir. “Yazı” yazarken nesnel olmadıkları, anarşist oldukları için anarşist perspektifi ‘yazılarına’ yansıttıkları

görüşme yapılan kişiler tarafından ifade ediliyor. Amaçları nesnel bir habercilikten çok tarafgirliklerini göstermek olarak nitelendirilebilir. Bu durum 19. yüzyılda Amerika’da yayımlanan anarşist gazetelerinin eğilimleriyle benzerlik taşımaktadır.

Anarşist Bir Dil İçin Anarşist Haber Kaynakları

Grup tarafından Anarşist haber kaynakları, anarşist siteler, muhalif siteler, arkadaşlar, yabancı anarşist siteler, günlük gazeteler ve kendileri olarak belirtiliyor. Öte yandan anaakım gazete ve televizyonlardan takip edilen haberlerin de ‘anarşist bir bakış açısıyla’ dengelenerek yeniden yazıldığı alandaki gözlemlerin sonucu görüyorum. Kişisel ilişkiler de haber kaynağı olarak kullanılabilir. Örneğin Akdeniz Üniversitesi’nde yaşanan *faşist*³ saldırı Ferhat’ın bir arkadaşından dinlenerek haberleştirilmiş. Tuzla’da tersane işçilerine destek verilmesi için yapılan eylem ise eyleme katılan Ahali İstanbul bürosu tarafından haberleştirilmişti. Haber kaynağı olarak Ahali İstanbul gösterilmiş.

Gazeteye farklı şehirlerdeki okuyuculardan, kendini gazeteyi takip eden örgütsüz anarşistlerden, grupla tanışarak kendini Ahali çevresinde tanımlamaya başlayan anarşistlerden haber metinleri gelmektedir.(Bursa ve Kocaeli’deki kendini Ahali çevresinden tanımlayan anarşistler haberlerini Bursa Ahali ve Kocaeli Ahali olarak göndermektedirler) Ahali gazetesi kendi belirlediği gündemi izleyerek vicdani ret, kadın *tutsaklar*⁴ gibi konularda da röportajlar yapmaktadır. Röportaj yapılan kişiler ortaklaşa belirlenmektedir. Gazetede yalnızca haber yer almamakta; anarşizmi tanıtan yazılar da yer almaktadır ve bu yazıların bir kısmı bilinen anarşistlerin çevirileriyken bir kısmı da Gün Zileli gibi tanınmış anarşistlerin yazılarıdır. Bu yazılar için herhangi bir telif ücreti ödenmemektedir. Gazetede çevirileri yapan Erhan kaynaklarını şu şekilde açıklar:

“Çevirileri genelde internetten takip ediyorum. Diğer ülkelerdeki; diğer şehirlerdeki yazı ve makaleleri takip ediyorum. Diğer dergileri internet üzerinden takip ediyorum. İşte belli başlı yazarları seçiyorum. Yüz yazı okuyorsam onunu seçiyorum. Bunları okuyorum kendi gündemimize uygunsu bunların bir-iki tanesini seçiyorum. Bunların hangilerinin çevrileceğini birlikte tartışıyoruz. Birini seçip gazeteye yolluyoruz.”

Osman ise gittiği bir eylem haberini yazdığını ancak haberi olduğu gibi değil teorik bir arka plan katarak hazırladığını ifade etmektedir.

“Ekoloji ile ilgili bir arkadaş yazılar yazdı teorik biz, üstüne, eylem oldu birbirini tamamlayan bütün süreci anlatan (bir haber yaptık). Şurada eylem oldu, şurada biri şunu söyledi gibi değil de diğer önceki sayılarda olduğu gibi teorik”

Berkay da gazeteye yazı yazarken nelere dikkat ettiğini şu şekilde açıklamaktadır:

---

³ ‘Faşist saldırı’, üniversitelerde yaşanan saldırıları anaakım medyanın sağ sol çatışması şeklinde mağdur olanı ustaca gözden geçirerek çerçevlendirdiği haber diline karşı, Ahali’nin haberlerinde ve gündelik hayatında kullandığı bir tanım. Yazar da bu tanıma katılıyor.

⁴ Gazete tutsak kavramını siyasi faaliyetlerinden dolayı cezaevinde yatan insanlar için kullanılmaktadır. Anaakım medyanın kullandığı hükümlü ya da mahkûm kavramı yerine tutsak kavramını kullanımı resmi tanımların çizdiği çerçeveye karşı politik bir karşı koyuşun dilsel dışavurumu da göstermektedir.

“Hani belli bir hizadan olmasına dikkat ediyorum. Yazıların gevşek olmamasına dikkat ediyorum özellikle. Yazı benim kontrolümde olmalı. Alıp başını gitmemeli, farklı bir şeyler anlatma durumunda olmamalı.”

Yine de gazete anarşist haber kaynaklarını kendi yaratmak ve diğer anarşist gruplarla daha sıkı ilişkiler geliştirmek zorundadır. Bu sıkıntının temel nedenlerinden birinin Türkiye’deki anarşist hareketinin Batı’ya göre oldukça yeni olmasına, sol-sosyalist hareketin kimi pratiklerinin hala muhalif çevrelerde etkili olmasına bağlanabilir. Zileli’nin (2007) ifade ettiği gibi 1980’lerin başlarındaki ilk anarşist nüvelerin, faaliyetlerin ve yayınların Türkiye’den de önce özellikle 12 Eylül darbesinden kaçarak Almanya’ya sığınan Türk ve Kürt kökenli siyasi göçmenler içinde çıkmıştır. 1980’lerin ilk yarısında, doğrudan anarşist olmamakla birlikte liberter çevreler Yeni Olgu ve Akıntıya Karşı Dergisi çevrelerinde toplanmıştır (Zileli, 2007: 1162). Ancak anarşist hareket hiyerarşik bir yapının karakteristik özelliklerini taşıyan Türkiye sol hareketi için oldukça yeni bir olgudur ve içinde bulunduğu sol çevrenin kimi sendromlarına da sahiptir, henüz toplumsal bir hareket olarak nitelendirilemeyecek denli de yenidir (Zileli, 2007:1167-1168).

Gündelik Hayatın Anarşist Yeniden Üretimi: Gazete Hazırlanırken

Anaakım medyadakinden farklı bir çalışma ortamının kurulması genellikle anaakım medyaya karşıt olma iddiasından kaynaklanırken Ahali’deki çalışma yaşamı temelde anarşist prensipler üzerinden şekillenmiştir. Gazetenin aktivistleri için anarşist olmak kapsayıcı bir kimlik olarak anaakıma karşıt bir çalışma yaşamının kurulmasını kendiliğinden gerektirmektedir. Anarşist olmanın gerektirdiği pek çok gereklilik bir yandan da anaakıma karşıt alternatif bir medyanın özellikleriyle örtüşmektedir. Ancak Ahali gönüllüleri temel niyetlerinin bu olmadığını vurgulamaktadırlar. Çalışma prensipleri ve gazetenin üretim süreci anarşist bir gündelik hayat kurma pratiğinin de en canlı parçasını oluşturmaktadır.

Haberlere kimin gideceğine merkeziyetçi bir biçimde önceden karar verilmemektedir. Her şeyden önce bu kararı verecek bir yetkili gazetenin organizasyon şemasından yer almamaktadır. Habere kimin gideceği gönüllülük esasına göre belirlenmektedir. Berkay bu durumu şöyle açıklar:

“Hiçbir hiyerarşik yapılanmamız yok bizim. Hepimiz vasfımız doğrultusunda sorumluluklarımızı paylaşıyoruz. Mizanpaj bilen bir arkadaşımız varsa mizanpajını yapıyor. Fotoğraf çekmesini bilen bir arkadaşımız varsa fotoğraf çekiyor. Kendi süreçlerimizi tanıdığımız kendi motivasyonumuzu iyi bildiğimiz için öyle bir sorumluluk alıyoruz. O ölçüde sorumluluk alıyoruz “

Ahali gazetesinin gönüllüleri çoğu öğrenci olduğu için boş vakitlerinin de büyük bir kısmını büro olarak kullandıkları mekânda geçirmektedirler. Dolayısıyla özel alanla iş yaşamı arasındaki alanlar belirsizdir. İşin kendisi gündelik yaşamın özel alanını da kapsamaktadır. Her şeyden önce gazeteyi çıkaranlar profesyonel iş arkadaşı değil aynı politik amacı benimseyen hem bir politik grup hem bir arkadaş grubudur. Zaman dizgesinin kapitalist üretim biçimi dışında çalışanların kendi tercihiyle esnekleştirilmesi, hiyerarşik olmayan yatay bir örgütlenme modelinin uygulanmaya çalışılması işe yabancılaşmayı da ortadan kaldırmaktadır. Örneğin gazete çalışanları hep bir arada oldukları için toplantı için özel zaman dilimleri ayrılmamaktadır:

“Birlikte olduğumuz her an bizim için bir toplantıdır. Büro da olur. Gittiğimiz herhangi bir kafe de, bir bar da olabiliyor. Sokakta yürüdüğümüzde de toplantı yapabiliyoruz”

Gazete için alınan kararlar ortak bir şekilde alınmaktadır. Ahali gönüllüleri karar alınırken zaten sürekli görüşüklerini, o an kim büroda varsa kararı tartıştıklarını, oy çokluğu değil oybirliği ile karar aldıklarını ifade ediyorlar. Bu konuda şimdiye kadar bir sorun yaşanmamış. Her ne kadar çoğu yapılan gazete işinin tüm aşamalarına hâkim olduklarını söylese de, tüm vaktini gazetede geçiren Ferhat işin işleyişi hakkında en fazla bilgiye sahip olan kişi. Ancak gözlem yaptığım günler boyunca Ferhat her konuda oldukça mütevazı davranarak, kendine ait bir iktidar alanı oluşturmaktan özellikle kaçındı. Gazetenin düzenli işlerde çalışan 3 gönüllüsünden biri olan Halil hiyerarşiyi ne kadar engellemeye, kısmaya çalışsalar da belli ölçüde var olmak zorunda olduğunu vurguluyor. Buna karşın gözlem yaptığım zaman diliminde Halil’in doğal olarak öne çıkan baskın bir karakter olduğu da göze çarpıyordu. Kimi kararları kendisi veriyordu. Başaran’ın da (2008) belirttiği gibi hiyerarşik olmadan örgütlenirken karşımızdaki en büyük engel dünyadaki devasa güç odakları değil, kendimizdir.

Ahali gazetesi anarşist bir hareketin parçası olarak yalnızca Ankara’dan oluşmamaktadır. Ahali gazetesinin bir de İstanbul’da bürosu mevcuttur. Her ne kadar gazete Ankara’da basılsa da, İstanbul ve Ankara arasında haber ve insan akışında bir devamlılık söz konusudur. Gözlem yaptığım bir hafta boyunca Karya ve Boran İstanbul’dan Ankara’ya gelmişti. Vurgulanması gereken insanlararası hareketliliğin merkezi bir kararla değil kişisel inisiyatiflerle gerçekleştirildiğidir. Ferhat, İstanbul ve Ankara arasında bir uzlaşma yaratabildiklerini belirtmektedir: “Çalışmanın içinde olan herkes sözünü söyleyebilir. Konsensüs yaratılır. Eşgüdümü sağlamak içinse birbirimizi olabildiğince çok görmeyecek işleri birlikte yapmaya çalışıyoruz. Yani iş bölümü yerine iş birliği ilkesiyle hareket etmeye çalışıyoruz. Şehirlerarası rotasyonu gerekli görmüyoruz. Ama diğer şehirlerdeki arkadaşlarımızı olabildiğince sık görmeye çalışıyoruz.”

Gönüllük temeline dayanan ve hiyerarşi içermeyen örgütlenmelerdeki en önemli sorun hobi niyetine işe girilmesidir (Başaran, 2008: 65). Ahali gazetesinde bu durumun üstesinden gündelik yaşamı beraber paylaşarak aşılmaktadır. Anarşist politika üretmek, gazete çıkarmak ve beraber vakit geçirmek birbirinden ayrı yaşam alanlarının gereklilikleri olarak değil bir aradalık içinde kurgulanmaktadır. Karya anarşist olmasına rağmen düzenli bir iş sahibi olabilmeyi gazetenin ve büronun faaliyetlerine daha fazla maddi katkı yapmasını sağlayabileceği için istediğini ifade etmektedir. Gazete çalışanları boş vakitlerini de bir arada geçirmektedir. Ortak para toplanarak büronun ihtiyaçları karşılanmaktadır. Toplanan para önceden belirlenmemekte; herkes ekonomik gücüne göre katkıda bulunmaktadır. Gazete çıkarma işinin gündelik yaşamın yeniden üretiminde kapsadığı alanı gösteren en güzel örnek gazetenin sloganının nasıl ortaya çıktığına ilişkindir. Gazetenin adı belirlenirken Ahali kelimesi hem anarşizme bir gönderme olarak hem de bir araya gelen insanlar olarak iki anlamda birden kullanılmıştır. Sıra gazetenin sloganını belirlemeye geldiğinde ise barda oturdukları bir akşam herkes kafasına geleni söyler ve anonim bir şekilde ‘Yeryüzü Bir Bütündür Bölünemez’ sloganı ortaya çıkar. Herkesin ve kimsenin olan anonim bir slogan. Gazeteye haber yapılırken ya da bir yazı hazırlanırken redaksiyon sırasında yazılar ve haberler tartışılmakta, yazarın dışında kişiler tarafından da yazarın rızasıyla eklemeler yapılabilmektedir. Gazetenin redaksiyonuna okuyucular da yardımcı olabilmektedir. Gazetenin okuyucusu olarak kendini tanımlayan Özgül’ün anlatımıyla;

“Hiç kimse kendi himayesi altına alınmıyor, isteyen herkes yazısını gönderebiliyor, okunabilecek yerler okunuyor, düzeltilebilecek yerler varsa bir şekilde düzeltiliyor.”

Ayrıca yazı yazmak grup dinamikleri tarafından teşvik edilmektedir. Berkay’ın ifade ettiği gibi;

“Herkesi yazmaya özendirmeye çalışıyoruz. Sen şunu yaz değil. Sen şunu yazabilirsin. Yazmayı düşünür müsün? O ay yazmasa, bir sonraki ay ve haberde geliyor arkadaşınız. Ben yazamıyorum ama yardım edebilirim ya da şu kadarını yazdım tamamlar mısınız?”

Uygar da gazeteye gelen yazıları nasıl değerlendirdiklerini şu şekilde anlatmaktadır:

“Yazılar burada toplanır. Dışardan gelen yazılar için e-mail adresimizi veriyoruz. E-mail adresimize geliyor. Onların hepsinin çıktısını alıyoruz. Burada herkes yazıları okur. Yirmi, yirmi beş kişi, kaç kişi varsa büroda. Sonra onların bir değerlendirilmesi yapılır. Herkes kendi görüşünü söyler. Herkes kendince eksik ve tutarlı bulduğu yerleri söyler. Bunu yazan kişiye iletiyoruz. Böyle böyle şeyler gördük. Ne diyorsun bu konuda. Ben bunu savunuyorum derse yayınlıyorduk. Ortak bir tartışmada bir şekilde değerlendiriyorduk.”

Uygar’ın ifade ettiği gibi editoryal süreç kolektif bir şekilde gerçekleştirilmektedir, ayrı bir uzmanlaşma söz konusu değildir, herkes yazar ve herkes editördür. Gazete çıkarmak aynı zamanda büronun her işinde ortak olmak demektir. Yemek ve temizlik beraber yapılmaktadır.

“Biz çok koca koca partilerin yaptığı şeyi biz bir iki anarşist olarak yapıyoruz. Kirasını, aidatlarını, hepsini biz cebimizden ödüyoruz. Temizliğini, yemek yemesini bir arada yapıyoruz.” (Berkay)

Gazetenin ortaklaşa yapılmayan tek işi mizanpajdır. Bu konuda sorumluluk tamamıyla bir kişinin üzerindedir. Gazetenin beşinci sayısının hazırlanması için ilgili kişinin İstanbul’dan gelmesi beklenmektedir ve mizanpajı yapan grup üyesi bu durumdan rahatsız olmamaktadır. Gazete çıkmaya başlamadan önce kendilerine bir yayın kurulu kurmaları tavsiye edilmiş ama o bu durumun profesyonelleşmeye yol açacağı için reddettiklerini dile getirmektedirler:

“Bir yayın kurulu ile işler daha kolay yürür diyorlar. Biz baktık ki olmuyor bu iş niye. Çünkü başka türlü getirdik meseleyi buraya kadar. Yayın kurulu biraz profesyonelleşmek anlamına gelir. Tabii bunları tartışabiliriz. Süreç yayın kurulunu da gerektirebilir, profesyonel arkadaşlar da gerektirebilir, daha profesyonel bir takım şeyler de gerektirebilir ama sakıncaları ve rahatsız ettiği noktalar daha fazla.” (Boran)

Yatay Örgütlenme

Hiyerarşiye karşı olan anarşist Ahali gazetesi yatay olarak örgütlenmiştir. Gazetenin işlemesi için gereken örgütlenme ve Ahali gazetesi çevresinin anarşist politik projesi anarşist

ilkelere göre kurulurken işleri yöneten herhangi biri yoktur. Herkes sorumluluğuna ve yeteneğine göre işlere talip olmaktadır. Gazetenin ilk sayılarından başlayarak görev bölümü yapılmıştır. Gazetenin ilk iki sayısında göze çarpan “Ahali’nin Gündemi”, “Memleket Ahalisi”, “Sınırsız Ahali”, “Ahali’nin Kara Çocukları’nın Gündemi” gibi sayfalar gönüllülerin ilgisine göre paylaştırılmıştır. İkinci sayısından sonraki son üç sayıda gazetenin sayfaları ele alınan konulara göre ayrılmamıştır. Gazete için tüm kararlar ortaklaşa alınmaktadır:

“Gazeteyle ilgili her hangi birimiz, bir eksiklik görüyorsak, bütün arkadaşlarımızın bir araya gelmesini istiyoruz. Kim geliyorsa geliyor. Geliyoruz bir araya herkes fikrini söylüyor. İşte ben şunu düşünüyorum, ben şunu düşünüyorum. Bir anlamda ikna oluyoruz. Birbirimizi ikna ediyoruz. Zaten oy çokluğu birliğiyle. Kimseyi dışarıda bırakmayacak şekilde uzlaşıyoruz. Bir noktada buluşuyoruz, dünya görüşlerimiz aynı olduğu için birçok sorunu hepimiz biliyoruz.”

Erhan da ‘istediğin sürece dâhil olmak’ olarak ifade etmektedir gazetenin örgütlenişini. Berkay da anaakımın medyanın hiyerarşik örgütlenmesinin çürümeyi getirdiğini ifade eder:

“Kesinlikle hiyerarşi yok. Hepimizin kendi motivasyonu var. Yapacağımız işlerin farkındayız. Anaakımın aslında getirdiği profesyonelleşme belli bir çürümüşlüğü de getiriyor bize.”

Berkay kendileri için böyle bir ihtimalin de uzak olduğunu düşünmektedir:

“Bu arkadaşlarla uzun zamandır beraber çalışıyoruz. Ahali gazetesi Ocak’tan beri çıkan bir gazete olabilir ama daha önceden de beraber çalışıyoruz. Böyle bir ihtimalin olacağını düşünmüyorum.”

Gazete profesyonellik ideolojisinden uzak olarak hazırlanmaktadır. Ahali gönüllüleri için aslolanın gündelik hayat ve üretimin ortaklaştırılmasıdır. Ferhat görev dağılımını meziyetlere göre yaptıklarını ve haber yazımının profesyonel kodlarıyla ilgilerinin olmadığını belirtmektedir:

“Kendimizce 5n 1k gibi hiç konuşmadık aramızda ama mutlaka zikretmişizdir. Belki de eleştirel bakıyorsan zaten yapılan haberin nasıl yapıldığını bilirsin aşağı yukarı arka planı, diline, söylemine bir de kendince söyleme meziyetleri nedir, radyo, internet, köşe yazarları tek tek kafamızda birileri var.”

Osman da gazetede her işi yaptığını vurgular:

“Yazı yazıyorum, onun dışında, hazırlama sürecinde, yazıların edit edilmesi, mizanpaj sırasında da yardım edilmesi gibi işleri de yapıyorum.”

Uygar da yatay örgütlenmeyi savunduklarını söylemektedir:

“Sonuçta biz hiyerarşik bir yapılanmaya karşıyız. Biraz yatay örgütlenmeyi savunuyoruz. Karar verme mekanizmasında böyle işliyor.”

Boran da tasarımcı olarak gözükmeye rağmen gazete için her şeyi yaptığını söylemektedir. Başkası için çalışmak zorunda olmamak ve birlikte çalışmak üzere anlaşmak, dayanışmak, özgürlüğün yaratılmasının ve iktidara karşı savunulmasının da aracıdır (Düz, 2007: 34-35). Ahali gazetesinin yatay örgütlenişi ve karar alma süreçlerinin doğrudan demokratik mekanizmaların işletilmesiyle gerçekleştirilmesi gazeteyi anaakım gazetelerden ayırmakta; anarşist bir gazete çıkarma pratiği anarşist örgütlenme ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilebilmektedir.

Finansman: Anarşistlerin de Geçinmesi Gerek

Gazetenin finansmanı gazeteyi çıkaranların kendi aralarında topladıkları aidatlar, gazetenin çıkması için yaptıkları ortak gününbirlik işler ve gazetenin satışlarından gelen gelirlerle sağlanmaktadır. Gazetenin finansmanı yalnızca gazeteyi çıkarmak için gereken parayı değil, büronun kirası, apartmanın aidatı, su ve elektrik parasını da kapsamaktadır. Gazetenin devamlılığı mekânın, dolayısıyla mekânın maddi ihtiyaçlarının da düzenli olarak karşılanmasına bağlıdır. Gazetenin maddi ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan en önemli işlerden ikisi dersane sınavlarında topluca gözetmenlik ve işportacılıktır:

“Dershanede gözetmenlik yapıyoruz ya da birlikte pazarda çorap çamaşır da satıyoruz finanse etmek için. Tezgâhtarlık, işportacılık.”

Ayrıca düzenli gelire sahip 3 arkadaşı gazetenin finansmanının sağlanmasında görece daha düzenli gelir kaynakları olarak öne çıkmaktadırlar. Erhan hem geçinmek hem gazeteye katkı sağlamak için barlarda garson olarak çalışmaktadır. Boran geçinmek ve gazeteye katkı sağlamak için sokak müzisyenliği yaparken Karya geçinmek ve gazeteye katkı sağlamak için marketlerde stant hostesliği yaptığını söylemektedir. Gazetenin tüm giderleri aylık 1.400 YTL’yi bulmaktadır ve bunun 650 YTL’si mekânın kirasıdır. Gözlem yaptığım günlerde büronun suları faturayı ödemediklerinden dolayı kesilmişti. Büronun kafe olan kısmında da para kazanamıyorlardı. İlk bir iki aydan sonra gelenlerden çay parası almayı bırakmışlardı. Finansman yönünden sorun yaşadıklarını belirtmelerine rağmen finansmanı sağlayamadıklarından dolayı herhangi bir kesintiye uğramamışlardı. Kesintiler daha çok üniversitelerde çatışmaların arttığı dönemlerde gazeteyle fazla ilgilenmemekten olmuştu.

Gönüllü Dağıtım Ağları: Şehirlerden Anarşistler

Ahali gazetesi her sayı ortalama 1000–1500 nüsha basılmaktadır. Gazetenin tüm nüshaları parayla satılmamakta, bir kısmı bedava dağıtılmaktadır. Burada amaçlanan gazetenin tanıtılması ve kendini anarşizme yakın hisseden insanlara ulaşabilmektir. Berkay gazeteyi ‘üniversitelerde, eylem alanlarında ve okullarda’ sattıklarını söylemektedir. Gazete şehir dışına ise kargoyla, okuyucuları ya da arkadaşları aracılığıyla da gönderilmektedir. Farklı şehirlerde anarşizme ilgi duyan kişiler o şehirlerdeki kitapçılara gazeteyi bırakmaktadırlar.

“Sivas-Kangal’da kendini anarşist olarak tanımlayan insanlar var ya da bize yakın hissediyorlar ve bizim yayını merak ediyorlar. Gazeteyi satabileceklerini söylüyorlar. Telefon ediyorlar gönderiyoruz.”

Karya da gazeteyi kendi yakınındaki marketlere bırakarak dağıtıma yardımcı olmaktadır. Anaakım gazetelerin dağıtıldığı bir dağıtım ağında yer almak konusunda ise

gazeteyi çıkaranlar farklı fikirlere sahiptirler. Berkay ve Özgül için gazetenin marketlerde, bakkallarda görülmesi anarşizmin tanınması için olumlu bir durum olabilir. Boran da yaygın dağıtım içinde yer almalarının sorun olmayacağını çünkü içeriklerinin farklı olduğunu vurgulamaktadır. Berkay ise sermayenin içinde bulunduğu her yapıya karşı durmaktadır. Reklam alınması konusunda ise hepsinin ortak fikri kabul edilemez olduğudur çünkü bu durum gazetede sermayenin temsil edilmesi anlamına gelmektedir. Onlar Berkay'ın ifade ettiği gibi 'emeğe değer biçilemeyeceğine' inanmaktadırlar. Gazetenin dağıtımıyla ilgili belirgin bir baskıyla bugüne kadar karşılaşılmamış. Birkaç kez üniversitelerde gazete satarken üniversitenin güvenlik elamanları tarafından rahatsız edilmişler.

Bizim İçin Haber: 'Söylenmesi Gereken'

Ahali'deki gönüllüler için haber kavramı, yaratmaya çalıştıkları anarşist gündem ve ülkenin gündemi olarak iki farklı açıdan ele alınmaktadır. Ülkenin gündemini ilgilendiren konular, gazete ve televizyondan takip edilmekte, bu haberlere 'anarşist yorum' katılarak yeniden haber-yorum şeklinde kendilerinin 'yazı' dediği türde yazılmaktadır. Anarşist gündem ve radikal muhalefetin gündemi ise bizzat alana giden gönüllülerin topladığı bilgiler doğrultusunda haberleştirilmektedir. Anarşist gündem yaratılmaya çalışılırken bilinen anlamda haberin toplandığı ve yazıldığı gazetecilik yapılmaktadır. Uygur bir haber deneyimini şu şekilde aktarır:

“(Novamed) grevi ile ilgili; bir okulda sempozyum vardı. Novamed grevinde bulunan kadınlar, bizim okulda konuşmuşlardı. Ben oradaki toplantıya katılmıştım. Oradaki izlenimlerimi yazdım. Kadınların kendi ağızlarındaki konuşmalarını dinledim oradaki greve katılan insanlar geldiler nasıl süreçten geçtiklerini anlattılar. O konuşmaların değerlendirilmesini yaptım. Deneyimlerini anlattılar. Onunla ilgili haber yaptım.”

Uygur belirlenmiş bir gündeme bağlı kalmadan toplantıya katılarak haberi kendine inisiyatif vererek hazırlamıştır. Haber, gündelik hayatın içinde kendiliğinden gelişmiştir. Grevin muhalif çevreleri ilgilendirmesi toplantıya Ahali açısından haber değeri katmıştır. Boran ise haber anlayışlarının anaakım medyadan nasıl farklılaştığının altını çizmektedir:

“Haber gündelik yaşamın detayları arasında sanırım. Yani anaakım medya için haber politikadır. Bizim için sanırım önemli detaylar haber niteliği taşır. Bizim ilgi alanlarımız, yoldaşlarımızın ilgi alanları bizim için daha çok haber oluyor, sisteme kapitalizme iktidara bu şekilde saldırmak gerekiyor.”

Net bir haber tanımına sahip olamamakla beraber muhalif ve vicdani sezgilerinin onlara neyin haber olduğunu gösteren bir pusula olduğuna inanmaktadırlar:

“Mesela şöyle bir önceliğim oluyor şu da geliyor aklıma genel geçer medyanın, geçerli olan medyanın, çok satan medyanın ya da çok izlenen medyanın bahsetmediği haberler var... Onlara da öncelik verilmeli. Şu gözden kaçırılıyor diyecek, çok önemli ama kimse bir şey söylemiyor. Biz söyleyelim ama madem bir amacımız var biz bahsetmeye başlayalım. Sezgiden kastım buydu.”

Gazetenin gönüllüleri haber seçimindeki anaakımın öncelik vermediği konuların amaçlarıyla ilgili olduğunu düşünüyorlar: Ferhat için haber, 'söylenmesi, yapılması gereken,

duyurulması gereken, adaletsizlik, bu tür sosyal konular'dır. Özgül de haberin anarşist-yorum olduğunu ifade etmektedir. Ulaş içinse haber 'bir sorunun insanla başlaması' demektir.

SONUÇ

Bu çalışmada alternatif bir yayın olarak Ahali gazetesinin çalışma ilişkilerinin hâkim kamusalığa karşı ne tür direnç noktaları geliştirdiği, kendi alternatif kamusalığını yaratıp yaratmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Ahali gazetesinin Ankara bürosunda geçirilen 1 hafta boyunca yapılan katılımcı gözlem, alanda tutulan notlar ve derinlemesine görüşmelerle Ahali gazetesini çıkaran genç anarşistlerin anlam dünyası anlaşılmaya çalışılmıştır.

Alana girer girmez karşılaştığım ilk şaşırtıcı sonuç alternatif medyayı anlamlandırırken kullandığımız farklı referans çerçeveleri olmuştur. Ahali gazetesini çıkaran genç anarşistler, alternatif kelimesini düzen içinde bir alternatiflik olarak algılıyorlardı. Anaakım medyadan farklı olduklarını kabul etmelerine rağmen, alternatif dolayısıyla alternatif medya kavramını da kendilerine giydirilen bir giysi olarak algılıyorlardı. Anaakım medyadan farklı konuları ve temsil edilmeyenleri sayfalarına taşıdıklarını, olaylara egemen bakış açısının dışında baktıklarını söylemelerine rağmen, bu karşıtlığın alternatif olarak sınırlandırılmayacağını vurguluyorlardı. Tam da bu noktada alternatif medya teorileri çalışmada ele alınan grup ve ürünleri için hem yarattıkları gerçekliğin somut bir çerçevesini sunmakta hem de grubun niyetleri ve kendilerini algılayışları açısından aşılması gereken bir sınır olarak ortada durmaktadır.

Gazeteyi kuran anarşistler gazeteyi alternatif medyanın mecrası olarak çıkarmadıklarını, devrimci bir araç olarak tahayyül ettiklerini ifade etmişlerdir. Grubun bu niyeti Downing'in radikal basına atfettiği birlikte hareket ve politik bilinç kazandırma vurgusuyla uyumludur. Gazete kendisini hazırlayanlarca anarşist-devrimci bir politika yapmanın somut aracı olarak görülmektedir. Gazetenin içeriğini ve örgütlenişini farklı kılan temel neden anarşist olmak olarak belirtilmektedir. Gazete anaakım medyaya karşı alternatif medyanın üretim, finans ve içerik boyutlarına sahip olmasına rağmen; hedeflerini toplumda var olan demokratik tartışma ortamını radikalleştirecek bir unsur olarak görmemekte, politik bir aktör olarak grup devrimci (anarşist bir ifadeyle sosyal devrim) bir dönüşümden yana tavır koymaktadır. Gazetenin çıkış amacını ve radikal potansiyelini değerlendirmek için Dargon'un (2004) ifade ettiği üçüncü medya kavramı daha doğru bir adres olarak görünmektedir; üçüncü medyanın politik partilerle organik bir ilişkisi yoktur ama toplumsal hareketlerin eti ve kemiğidir. Öte yandan yurttaş medyası, radikal demokrasi ve yeni toplumsal hareketler gibi kavramların grubun politik terminolojisiyle hiç de uyumlu olmadığı belirtilmelidir. Grubun tahayyülünde bu kavramlar liberal demokrasiler içinde iş gören ve sistemin kendini iyileştirmesinde rol alan araçlar olarak görülmektedirler. Dolayısıyla alternatif medya teorileri ve alternatif medya pratikleri arasındaki coğrafyalara, siyasi kültürlere -kimi zaman grup dinamiğine- göre değişen kırılma noktaları ortaya çıkmaktadır. Batı coğrafyası dışında yer alan bir ülke olarak Türkiye alternatif medya pratikleri açısından alternatif medya teorilerini zenginleştirecek kimi unsurları siyasi kültürünün özgünlükleri içerisinde barındırmaktadır. Özellikle Türkiye'de *sol-sosyalist akımların* yeni toplumsal hareketlerle aralarına mesafe koyma arzusu, farklılıklarını ideolojik olduğu kadar nihai amaçları yönünden de ayırışı, yayın pratiklerine de yansımaktadır. Ahali bir yandan anarşist bir hareket olarak mevcut sosyalist örgütlenme -yukarıdan aşağıya- ilişkilerinin eleştirisini sunarken kolektivite, yatay örgütlenme, hiyerarşik olmayan esnek örgütlenme, doğrudan eylem ilkesiyle ve iş yapma pratikleriyle Atton'un *Alternative Media* (2002) kitabında tanımladığı yeni toplumsal hareketler ve medyalarının üretim pratikleriyle uyumlu olmanın ötesinde tam anlamıyla çalışmaktadır. Öte yandan grup Türkiye'deki *sol-sosyalist akımların* yeni toplumsal

hareketlerle arasına mesafe koyma arzusunu sonuna kadar paylaşmaktadır. Anarşizm gazeteyi çıkaran kişilerce yeni toplumsal hareketlerden ilham alan siyasi bir proje olmaktan ziyade yeni toplumsal hareketlerin örgütlenme ve eylem ilkelerinin ilham perisi olarak algılanmaktadır. Ahali grubu için bu kırılma noktası hayatidir. Oluşturucu kimlik anarşizm üzerinden ifadelendirmekte dolayısıyla kimliğin oluştuğu bu siyasi düzey politik bir amaçlılığı, sınırlarını sistemin değil anarşizmin belirlediği bir yönde tanımlamaktadır.

Anarşist olmanın ve anarşist bir hayat yaratma tahayyülünün gazeteyi çıkaran grubun tüm sosyal ilişkilerini belirlediği söylenebilir. Tam da bu noktada anarşist olmak gazetenin içeriği ve çalışma ilişkilerinin belirlendiği temel referans çerçevesini oluşturmaktadır. Bu noktada çalışma ilişkileri ve ürünün içeriği literatürdeki alternatif medya tanımıyla çakışmaktadır. Anarşizmin hiyerarşisiz ve anti otoriter çalışma prensipleri, anaakıma karşı alternatif medyanın örgütleniş özellikleriyle örtüşmektedir. Gazetenin ayırt edici unsurlarından biri de alternatif bir medya yaratmak için yola çıkmamış bir politik grubun ürünü olmasıdır, Rodriguez'in (2001) ifade ettiği kurumsallaşmış medya ortamının dönüşümü için aktif bir düzeltme isteği yurttaşlık ve kolektivite tarafından harekete geçirilmemektedir. Aksine grubun üyeleri sahip oldukları politik bilinçten hareketle toplumsal dönüşüm için muhalif potansiyeli harekete geçirmeye çalışmaktadırlar. Toplumda sesi duyulmayanlara ses verebilmenin ötesinde bizzat o sesin kendisinin siyasi bir programın doğrultusunda şekillendirilmesi de politik bir mücadele inşa etme açısından gerekli görülmektedir. Katılımcılığın sınırları esnek bir biçimde politik hat (anarşist olamayanların yazamayacağı gibi) tarafından sınırlandırılmaktadır. Dolayısıyla gazete esnek politik bir örgütlenmenin kendini ifade etme, farklı anarşistlere ve muhaliflere ulaşma aracı olarak değerlendirilebilir.

Anarşizmin oluşturduğu kimlik tanımı, gündelik yaşamı ve gönüllülerin gündelik yaşamının ayrılmaz bir parçası olan gazete çıkarma faaliyetini belirlemektedir. Uzamın kendisi toplumsal bir ilişki olarak ele alınırsa grubun gündelik yaşantısını devam ettirdiği mekânlarda (yaşadıkları evler, bürolar, ortak gidilen barlar) kurulan sosyal ilişkiler zamanla sosyal ilişkilerin kendisini ve mekânı politikleştirmektedir.⁵ Öte yandan politik olarak başlayan bir ilişki zamanla sosyal ilişkilere de dönüşebilmektedir. Bir diğer önemli noktaysa gazete çıkarma pratiğinin gündelik yaşamın bir parçası olarak hayata geçirilmesidir. Bu yönüyle gazete çıkarma faaliyeti aynı zamanda anarşist bir gündelik hayat tasavvurunun üretime dönük yönünü oluşturmaktadır. Gazete çıkarma profesyonel bir iş olarak değil grubun kimlik bağlarını güçlendiren gündelik aynı zamanda politik bir eylem olarak ortaya çıkmaktadır. Gazete çıkarmanın gündelik yaşamın bir parçası olarak görülmesi, aynı zamanda hâkim kamusallığın dışında kurulan kolektif ve dayanışmacı ilişkilere ait alternatif/karşıt bir kamusalık ortaya çıkarmaktadır. Bu ilişkilerin üretim düzeyinde belirginleşmesi gündelik hayatı ve işin kendisini birbirinin içinde eriterek hâkim kamusallığın dayattığı ikili zaman kavrayışını da (iş ve gündelik hayat arasındaki şizofrenik ayırım) ters yüz etmektedir. Alternatif/karşıt kamusalık alternatif medyanın hem sonucu hem sebebidir ve alternatif/karşıt kamunun izinin sürüleceği noktalar ise gazetenin organizasyon yapısı ve iş yapma -üretim-pratikleridir. Atton'un (2002) bahsettiği bilgi dükkânlarına benzer şekilde Ahali'de de somutlanan mekân kullanımı alternatif/karşıt kamusallığın fiziksel uzamın oluşturmakta ama fiziksel uzamın inşa ettiği toplumsal, politik inşalar bireylerin gündelik hayat pratiklerinde somutlanarak ortak vakit geçirilen (evler, barlar, kitapçılar, kafeler) başka başka mekânlara taşmaktadır ve sürekli hale gelmektedir. Alternatif/karşıt kamusallığın bir parçası olarak mekân kullanımı da "anarşizan" bir biçimde şekillenmiştir, mekânlar hiyerarşik bir sınıflandırmaya göre değil işlevine göre bölümlenmiştir. Mekânın dolayısıyla toplumsal

⁵ Bu çalışmada toplumsal uzamın politik uzama dönüşmesine ilişkin farkındalığıma ilham veren Oliver Marchart'a teşekkürü borç bilirim.

ilişkilerin iç içe geçen bu dönüşüm süreci gündelik hayatın anarşizan bir biçimde üretilmesine yol açmaktadır. Grubun hem içinde nefes alıp hem içine nefes verdiği alternatif/karşıt kamusallığın yaratılması temel olarak ardı ardına olmayıp yan yanlıklarla devam eden iki süreç üzerinden anlaşılabilir. Politik yakınlık üzerinden başlayan insani ilişkiler (ilkın derin bir ideolojik bağlılıktan çok aynı politik ilgilere ve dünyayı anlamaya yönelik benzer bakış açılarına sahip arkadaşlıklar kast ediliyor) ortak politik bir çizginin daha kesin ifadelerle tanımlanmasının ardından (burada bu anarşizm) açık bir biçimde politikleşmektedir. Bu politik düzlemin yarattığı gündelik hayatın gereklilikleri iş yapma pratiklerinde ortaya çıkmaktadır. İş yapma pratikleri hem gündelik hayatın hem alternatif kamusallığın devamını sağlayacak somut ürünün ortaya çıkması anlamına gelmektedir. Ahali gönüllüleri için isimlerini taşıyan gazete dolayısıyla Ahali alternatif bir medya ürünü olmanın ötesinde alternatif bir kamusallığın yazı ve fotoğrafla örülmüş sonucu, devamlılık garantisi anlamına da gelmektedir.

Anarşist olmak hiyerarşik olmayan üretim ilişkilerini zorunlu kılmaktadır. Gazeteyi çıkaran grup olabildiğince katılımcı ve kolektif bir üretim süreci inşa etmeye çalışmaktadır. Gazetenin örgütsel yapısı içerisinde işbölümü hiyerarşik olarak değil, gönüllülük ve karşılıklı sorumluluk ilkeleri etrafında oluşturulmaya çalışılmaktadır. Gazetenin bir genel yayın müdürü, editörü ve muhabiri yoktur. Haberlere kimin gideceği gönüllük esasına göre belirlenmekte, çoğu zaman haber metinleri birden fazla kişinin katkısıyla tanımlanmaktadır. Yalnızca teorik yazılarda gönüllüler ilgilere göre olan konuları yazmaktadırlar. Gazetede yer alacak haberlerin ve yazıların seçilmesi ise ortak olarak belirlenmektedir. Haber üretimi tüm süreçleriyle kolektif bir çabanın ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Gazetenin gönüllüleri yatay örgütlenmeyi savunmaktadır. Bu yönüyle gazete anaakım gazetelerin hiyerarşik ve otoriter örgütlenmelerinin tam karşısında yer almaktadır. Ancak üstünde özellikle durulması gereken nokta gazetenin örgütleniş ve iş yapma pratiklerinin anaakım medyaya alternatif olma niyetiyle yapılmamasıdır. Gazetenin örgütleniş ve üretim pratiği anarşist olmanın zorunlu ve ahlaki sonucudur. Gazeteyi çıkaran grubun kendisini alternatif olarak kabul etmemesi de bu yönde ele alınmalıdır. Alternatif kavramı Ulaş'ın ifade ettiği gibi "sisteme içkin" bir durumdur. Alternatif kelimesinin bu şekilde tanımlanması teörinin verdiği donanımla alana giden araştırmacı için de kafa karıştırıcı ve ezber bozucu bir karşı çıkıştır. Dünyadaki örnekleriyle benzerliklere, kimi noktalarda tam bir çakışmaya sahip olmasına rağmen kendini alternatif olarak tanımlamayan bir medyaya yine de alternatif denmeli midir? Burada karşımıza çıkan sorun kafamızda hakikatle ilgili tasarladıklarımızın yalnızca hakikate ilişkin ipuçları sunmasıdır, dolayısıyla hakikatin kendisi araştırmacı ve araştırma konusunun karşılıklı etkileşimine dayanan sonuçta tam olarak olmasa da yaklaşık olarak kavranabilecek bir süreç olarak ele alınmalıdır. Öncelikle grubun alternatif kelimesine ilişkin duydukları ürpertinin kökenini toplumsal olarak olmasa da politik olarak kendilerini sistemin tam anlamıyla dışında konumlanmış *toplumsal devrimci* tasavvurlarında aramak gereklidir. Bu anarşist tasavvur alternatif olmanın teoride karşımıza çıkan gerekliliklerini yaratırken aynı anda alternatif kavramına da karşı çıkmanın en somut nedenini oluşturmaktadır. Alternatif medyaya ilişkin bu çalışmanın düğümlendiği ironi alternatif kelimesinin araştırmacı ve araştırılanın zihninde sahip olduğu referanslarda gizlidir. Daha alana girer girmez bir Kundera romanı 'Şaka'cılığında karşına çıkan alternatif kavramının çevresinde dolanan ironik durum için verebileceğim en yaklaşık cevap alternatif kelimesini karşıt kamu kavramıyla bir arada kullanmak, bazı zamanlarda alternatif kelimesini karşıt kamu lehine göz ardı edebilmek olacaktır. Alternatif terimini medyayla beraber kullandığımızda terimin bağlamını karşıt kamu kavramına yaklaştırabilir bizzat onun karşıt kamu kavramının ortasına bir yerlere yerleştirebilirsek alternatif teriminin yarattığı ironiyi alt edebiliriz. Alanda görüştüğüm aktivistlerle-anarşistlerle onların yaşayan benimse gözleyen olarak gerçekliğin ortak tanımına

ulaşabildiğimiz nokta hâkim kamusal ilişkilerin dışında kurdukları gündelik hayatı ve gazete çıkarma pratiklerini karşıt kamu olarak tanımladığımız anlarda olmuştur. Zira karşıt kamu zihinlerimizde ortak bir biçimde sistemin çizdiği bir dairede ama sisteme ait hiçbir unsuru barındırmayan olabildiğince özerk ve sitemin çizdiği sınırlara yeni ve daha adil bir daire adına meydan okuyan çağrışımına sahiptir. Meydan okumasının kanıtı da kendine ait uzamda yarattığı gündelik hayattır.

Son olarak bu çalışmanın başlığı için grubun çıkardığı gazeteyi tanımlarken yine alternatif kelimesini kullanacağım ama alanda geçirdiğim günlerden sonra kullandığım ‘alternatif’⁶ kelimesi sisteme içkin bir yerden değil tribünlerin o çok sevdiğim yaratıcılığında somutlandığı gibi ‘alayına’ diyen bir yerde karşıt kamuların dünyamız için bir umut olduğu yerden başlayacak.

---

⁶ Belki de alternatif medya yerine karşıt medya kavramını kullanmayı tercih etmeliyiz.

KAYNAKÇA

- Adaklı, G. (2006). Türkiye’de Medya Endüstrisi Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri. Ankara: Ütopya.
- Alankuş, S. (1995). Temsili Kamuoyu Kamusal Alan, Kamusal İletişim, Kamular ve Kamusal Mekânlar (Yayınlanmamış Doçentlik Çalışması).
- Alankuş, S. (2008). Türkiye’de ‘Başka’ Bir Demokrasi İçin, ‘Başka’ Bir Medya ve Habercilik. Der. İncilay Cangöz, Uygun Adım Medya (177-229). Ankara: Ayraç Kitabevi Yayınları.
- Arendt, H. (1994). İnsanlık Durumu. Çev.: Bahadır Sina Şener. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Atton, C. (2002). Alternative Media. London: Sage.
- Atton, C. (2003). What is ‘alternative’ journalism? Journalism: theory, practice and criticism, Vol. 4(3): 267-272.
- Atton, C. ve Wickenden, E. (2005). Sourcing Routines and Representation in Alternative Journalism: A Case Study Approach. Journalism Studies, Volume 6, Number 3. 347-359.
- Atton, C. (2007). Current Issues In Alternative Media Reseach. Sociology Compass 1/1, 17-27.
- Bailey, O. G. ve Cammaerts, B. ve Carpanteir, N. (2008). Understanding Alternative Media. New York: McGraw Hill Open University Press.
- Başaran, Y. (2008). Hiyerarşik Olmadan Örgütlenmek. Birikim Dergisi, Sayı: 230-231, Haziran-Temmuz, 60-66.
- Cantzen, R. (2000). Daha Az Devlet Daha Çok Toplum, Özgürlük/Ekoloji/Anarşizm. Çev.: Veysel Atayman, İstanbul: Ayrıntı.
- Dagron, A. G. (2004). The Long and Winding Road of Alternative Media. Ed. John D. H. Downing, The Sage Handbook of Media Studies (41-63). Sage.
- Dodge, C. (1998). Libraries: Infoshops and Alternative Reading Rooms
<http://www.geocities.com/SoHo/Cafe/7423/infoshop.html>Street
- Doğan, A. E. (2007) Eğreti Kamusalılık Kayseri Örneğinde İslamcı Belediyecilik. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Downing, J. D. H. (1984). Radical Media: The Political Experience of Alternative Communication. Boston: Mass South End Press.
- Downing, J. D. H. (2001). Radical Media Rebellious Communication and Social Movements. California: Sage.

Dyer-Witheford, N. (2004). *Siber-M@rx: Yüksek Teknoloji Çağında Sınıf Mücadelesi*. Çev: Ali Çakıroğlu, İstanbul: Aykırı.

Emerson R., Fretz R. I. ve Shaw L. L. (2005). *Writing Ethnographic Fieldnotes*. Chicago: The University of Chicago Press.

Ergül, H. (2007). *Medya Etnografisi (2007-2008 Güz Dönemi Yayınlanmamış Ders Notları)*, Anadolu Üniversitesi.

Geray, H. (2003). *İletişim ve Teknoloji Uluslar arası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları*. Ankara: ÜtopyaYayınevi.

Fenton, N. (2006). *Another World Is Possible? Global Media and Communication, Volume 2(3), 355-367.*

Fraser, N. (2005). *Kamusal Alanı Yeniden Düşünmek: Gerçekte Varolan Demokrasinin Eleştirisine Bir Katkı*. Ed. Meral Özbek, *Kamusal Alan (103-132)*. İstanbul: Hil Yayın.

Haas, T. (2004). *Alternative Media, Public Journalism and the Pursuit of Democratization, Research Note. Journalism Studies, Vol. 5, No. 1, pp. 115-121.*

Habermas, J. (2005). *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü*. Çev: Tanıl Bora, İstanbul: İletişim.

Hamilton, J. (2000). *Alternative Media: Conceptual Difficulties, Critical Possibilities. Journal of Communication Inquiry, Vol. 24, No. 4, 357-378.*

Hansen, M. (2005). *Yirmi Yılın Ardından Negt ve Kluge'nin Kamusal Alan ve Tecrübe'si: Değişken Karışımlar ve Genişlemiş Alanlar*. Ed. Meral Özbek, *Kamusal Alan (141-177)* İstanbul: Hil Yayın.

Harcup, T. (2003). *The Unspoken – Said' The Journalism of Alternative Media. Journalism, Vol. 4(3), 2, 356-376.*

Harcup, T. (2005). *I'm Doing this to Change the World: journalism in alternative and mainstream media. Journalism Studies, 6, 361-374.*

Harvey, D. (1999). *Postmodernliğin Durumu*. Çev.: Sungur Savran. İstanbul: Metis.

Kessler, L. (1984). *The Dissident Press: Alternative Journalism in American History*. Beverly Hills, Calif: Sage Publications.

Kluge A. ve Negt, O. (2005). *Kamusal Alan ve Tecrübe'ye Giriş*. Ed. Meral Özbek, *Kamusal Alan (133-139)*. İstanbul: Hil Yayın.

Kümbetoğlu, B. (2005). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam.

Neuman, W. L. (2007). Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar, Cilt 1 Analiz. Çev. Sedef Özge, İstanbul: Yayınodası Yayıncılık.

Özbek, M. (2005). Giriş: Kamusal Alanın Sınırları. Ed. Meral Özbek, Kamusal Alan (19-89). İstanbul: Hil Yayın.

Punch, K. F. (2005). Sosyal Araştırmalara Giriş: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar, Çev.: Dursun Bayrak, H. Bader Arslan, Zeynep Akyüz, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Rodriguez, C. (2001). Fissures In The Mediascape: An International Study of Citizens Media. N.J: Hampton Press.

Sönmez, M. (1996). Türk Medya Sektöründe Yoğunlaşma ve Sonuçları. Birikim Dergisi, Sayı: 92, Aralık, 76-86.

Streitmatter, R. (2001). Voices of Revolution. New York: Columbia University Books.

O'Sullivan T., Hartley, J., Saunders, D., Montgomery, M. ve Fiske, J. (2000). Key Concepts in Communication and Cultural Studies. London and New York: Routledge.

Vatikiotis, P. (2005). Communication Theory and Alternative Media. Westminster Papers in Communication and Culture, Vol. 2 (1): 4-29.

Winters, A. (2001). The Infoshop as a Community Information Resource A Study of Internationalist Books (Yayınlanmamış Master Tezi), University of North Carolina.

Zileli, G. ve Özkaya, E. (2007). Türkiye'de Anarşizm Ed.: Tanıl Bora, Murat Gültekin, Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Sol (1153-1169) Cilt: 8. İstanbul: İletişim.